

Poštnina plačana v gotovini!

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK XII ☆ LVI

4

APRIL ☆

1956

VSEBINA:

Jos. Wester: O malih bohinskih dvotisočakah in še kaj povrh	177
Marko Dular: Dva vzpona	182
Matjaž Deržaj: Rumena zajed a v Koglu	186
Ivan Tominec: Dionizij Stur	189
Pavel Kunaver: Osor	191
Branko Zemljič: Solčavski kot	197
Slavko Peršič: V tirolskih Alpah	201
Lenčka in Ivo Valič: V deželi fjordov	205
Društvene novice	213
Iz planinske literature	218
Razgled po svetu	221

Priloga: Janez Kališnik: Smučine na Komni
Prilogo natisnila tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto, po potrebi v snopcih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likožarjeva ulica št. 12, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

TRGOVSKO PODJETJE NA DEBELO

»Tekstil«

LJUBLJANA

Ciril Metodova 2-3

Po nizkih cenah in
pod najugodnejšimi
pogoji si lahko za
planinske poslojtanke nabavite pri nas
vse vrste volnenega in bombažnega
blaga, odeje, žimnice itd.

Jos. Wester:

O MALIH BOHINJSKIH DVOTISOČAKIH IN ŠE KAJ POVRH

(Nadaljevanje)

2. Še enkrat na Vodnikovem Vršacu (2194 m)

zračje čisto, nebo brez oblaka — tako idealno je bilo jutro dne 23. avgusta, ko sem se opremljen kot lagoden sprehajalec napotil na dopoldanski izlet, bolje rečeno, na sprehod po dolini navzgor mimo štirih jezer na Prehodavce in po slovo še na Vršac. Na hrbtu v mreži termovka s čajem, zemljevid in zapisnik, v roki pa palica krivulja — tako oprtan sem razoglav nastopil to jutranjo hojo, svest si, da ta dan ne bo vremen-skega prevrata.

Najprej te opozori nase novo »jezero«, kakih petdeset korakov od kočee oddaljeno. To je umetna naprava: zaježili so potoček ter nasuli primerno visok nasip, v tla pa položili cevi, po katerih se pretaka voda, ki z močnim curkom goni turbino, da proizvaja električno strujo za razsvetljavo v koči. To je naša najvišje ležeča hidro-centrala, primerek povsod prodirajoče elektrifikacije.

Povsem zložno se stopa po dobro izhojeni poti, saj drži tod glavna proga za triglavske pohodnike z bohinjske plati. Pot se le polagoma dviga, samo na strmejših odsekih se nekaj bolj napne, kar je hodcu le ugodna menjava. Malo časa sem postal in posedel nad 4. jezerom, V Ledvici, ki se mi zdi izmed vseh sedmerih še najbolj — jezersko. V globoki kadunji se v okviru sivega pečevja zrcali temnozeleno spokojna vodna gladina, kaplja pradavnega ledenika, ki je neopazno se premikajoč po zakonih težnosti, v neštetih tisočletjih izstrugal vso to dolino. Le jezerca so še ostala kot spominki mogočne ledene gmote, ki ji je tvornost geološkega razvoja usodila končni razkroj. Pomnik še starejše dobe je amonit, ki mi ga je pokazal upravnik Jezerske kočee. To je okamenina velikega morskega polža, ki jo je odkrušil v škrapljah nekje v okolici 5. jezera. Kje so eoni, ko je še morje pljuskalo nad temi globinami, kjer štrle sedaj pečevne čeri in gole vzpetine!¹

Pri 3., tako imenovanem Zelenem jezeru, sem se toliko pomudil, da sem premostril strmohodno melišče Hribaric, koder sem se v mlajših letih nekaterikrat gor ali dol pehal, poslej pa se ne bom več. Na misel mi je prišel zanosni oris te doline, ki ga je Londončan Tom G. Longstaff v nekem pismu sporočil svojemu prijatelju, triglavskemu bardu dr. Kugyju: da se je, ko je prišel preko Hribaric

¹ O nastanku Triglavskih jezer gl. članka: Iv. Rakovec, Triglavsko pogorje v ledeni dobi. Proteus III, 137 in Kako so nastali naši slapovi. Proteus XII, str. 329; o paleolitskih najdbah pa: Ant. Ramovš, Amoniti v Dolini Triglavskih jezer. Proteus XVII, 137—141.

v dolino Triglavskih jezer, čutil, kakor da je prispel v krajino kanadskih Rocky Mountains: »Pustinja, a vendar tako čudovito lepa; gustasta apnenska tla, porasla z redkimi iglavci. Kdo bi pričakoval tak košček Zapadne Amerike tu v Evropi?«²

Sonce je že toliko prigrevalo, da sem lahko odložil še kos obleke in tako golotrup krenil vzbreg proti Prehodavcem. Trentski pastir je zganjal čredo belih in črnih meketavk, ki so silile preveč dol v bohinjski pašni okoliš. S čudno artikuliranimi glasovi drži tak varuh svojo čredo v oblasti; z običajnimi pismenkami se ne dajo označiti, pač pa bi jih mogel posneti magnetofonski trak.

Ker sem zvesto pazil na markirano stezo, se mi ni bilo treba zvirati nad 2. jezerom kakor lani, ko smo bili zgrešili lisano smer. Malo po 9. uri sem prestopil hišni prag nove koč. Tako je ta zjutranja hoja zahtevala debeli dve uri, torej prava mera za zdrav jutranji sprehod. Četudi je ta točka na prevalu med Bohinjem in Trento, na razvodnici med Savo in Sočo, že sama na sebi znamenito razgledišče, sem vendar hotel zavzeti še višinski cilj, vrh Vršaca. Lani se je bil moj tovariš ing. St. D. sam vzel na njega teme, medtem ko sem jaz obsedel na nižjem pomolu; letos pa naj prehodim ves hrbet, vso višinsko vršino, da se raz njo razgledam po širnem obzorju.

Morda utegne kak pristopnik negodovati, ker na Vršac ne drži nadelana niti markirana pot. Okreten gornik pa je ne pogreša, saj se v breg lahko kreta po mili volji. Če ima količjak čuta za razved, zlahka prispe na višinski cilj. Drnato reber v spodnjem delu preprečka brez napora, v višjem pasu pa se mu je treba med skalovjem precej pretegovati.

Tako sem v štiridesetih minutah prispel na vrh, kjer sem se predal sijajnemu razgledu. Jasno nebo, mirno ozračje, blagodejna tišina — kaj hočeš še več, bore človeče! Pred teboj se razgrinja obširen alpski svet, le vzhodno stran ti zastira plečata gmota Kanjavca, tik pod teboj pa zeva prepadna temna globel trentske Zadnjice. Ni čudno, da je Vodnik svojo planinsko odo naslovil z Vršacem, čeprav z njega ni videl vsega tega, kar v besedilu opeva. Verjetno ga je prav ta razgled tako navdihnil, da je vtiske, ki jih je še drugod doživel, usredil prav na Vršac. — Tokrat sem motril celo tirolske Dolomite in Visoke Ture, da ne omenim bližnjih naših gorskih veljakov, kakor so Mangrt, Jalovec, Razor, Pihavec in siva glava sosednjega Triglava. Ljubi znanci ste mi, ki sem vas bil nekaterikrat obiskal, poslej pa ne bom nikdar več vaš gost. Vi ste nepremični, večni, jaz pa sem gibljiv, toda — minljiv!

Prijetno je počutje samotnega gorohodca, ko se predaja mislim in spominom na tako vzvišenem stališču, ne da bi ga motila družba zgovornih in zvedavih zemljanov, čeprav se zaveda, da je le neznamenit drobec v tem velikanskem obzorju. Vršac še ni popularen vrhunec, ni deležen množičnih pohodov. Nedvomno pa ga bodo planinci obilneje obiskovali, ko bo tod pridržala nova prečna zvezna steza od Doliča semkaj. Nedavno je bilo brati, da je ta prečnica že

² Gl. Kugy, Fünf Jahrhunderte Triglav, str. 366.

Koča v Jezerski dolini

Foto Ferd. Premru

dodelana, da se mestoma kaj drzno pne po Kanjavčevem ostenju in da jo bodo še letos odprli. Ne vem, zakaj se ta napoved še ni ostvarila. Kak pavliha utegne poreči, da se je gams glavavar proti taki nakani pritožil na višji instanci zaradi posestne motnje v svojem revirju, a da pritožba doslej še ni rešena. Gotovo bo to eden najzanimivejših prehodov v triglavskem pogorju, kajpada manj priporočljiv bojazljivcem in vrtoglavcem. Menda bo nalikoval s klini in skobami naperjenemu pristopu iz Pekla na Rjavino ali onemu iz Krnice na Prisojnik, morda tudi nedavno nadelani trasi po grebenih Prisojnika proti Škrbini nad Mlinarico. Skratka, ko bo Vršac pristopen tudi s severne strani, bo deležen večjega obiska in bo tudi koča na Prehodavcih pridobila na pomenu kot prav posrečena planinska postojanka, saj bo le-tam križišče štirih gorskih smeri. —

Pol ure sem preždel na tem prelepem razgledniku, ki ga venča gloriola Vodnikove ode, prvega slovenskega planinskega slavospева. Zgrnil sem zemljevid, se oprtal in nastopil sestop po ovinkastih gredah, kjer si izletnik po svojem preudarku izbira zložnejše stope. Markacije pri tem sestopanju ne pogreša, saj ima pred seboj vedno vidni cilj — kočo na Prehodavcih. Če se v spodnjem pasu noče po drnati rebri dol podričati, jo poševno preprečka, da pride na rob kotline 1. jezera, skromne mlake v Podstenju, nato pa se vkreber previjuga do koče.

Še pred poldnevom sem se v koči poslovil od društvenega odbornika, ki je bil prišel nadzorovat meliorizacijsko delo — napravo kapnice, zakaj sedaj mora oskrbnik pitno vodo donášati gor iz jezera.

Povratak sem nastopil po isti poti, kakor sem prispel na Prehodavce. Morda bodo stezosledci kdaj nalisali drugo smer proti središču Jezerske doline, preko Zadnje Lope in Špičja, tako da bo izletnik obenem opravil izdatno krožno turo.

Pri 3. jezeru je isti Trentar še vedno zganjal svoje ovce nazaj v breg. Menda jim je bohinjska paša tečnejša ko trentarska. — Rjava mlaka, to je 2., Zeleno jezero, to je 3., zadnje, to je 7. nad Komarčo, pa Črno jezero. Žal, da ni primernih barv za označbo ostalih jezer. To nazivanje s številkami je kakor suhoparna računska poštevanka ($7 \times 1 = 7$). Obšla me je misel, da naj bi jih prikladneje poimenovali po zaslužnih Bohinjcih, ki še niso deležni take počastitve, ali po možeh, ki so med njimi delovali. Taki veljaki so: Lovrenc Willonitz, bohinjski »padar«, ki je bil l. 1778 v družbi domačinov Luke Korošca in Matevža Kosa prvi zavzel vrh Triglava ter tako za leto dni prehitel svojega učitelja Hacqueta; Janez Mencinger, ki je s svojo duhovito »Hojo na Triglav« proslavil bohinjski svet kakor nihče ne pred njim ne za njim; slikar Valentin Hodnik, ki bi se s svojimi alpskimi slikami lahko kosal s Švicarjem Ferd. Hodlerjem — kako čudna sovpadnost pričetnih zlogov obeh priimkov! — in z Italijanom Giov. Segantiniem, če bi našemu rojaku bilo usojeno zložnejše življenje; in končno še kaplan v Srednji vasi Ivan Žan. Le-ta je bil že l. 1872 v Bohinju ustanovil planinsko društvo »Triglavski prijatelji«, ki je nato zgradilo prvo visokoplaninsko postojanko na Ledini pod Triglavom, tako imenovani Triglavski tempelj, skromno bajto, v kateri ni bilo drugega ko miza, dve klopi in pograd.³ — Dalje bi zaslužil vsaj imenski spomenik bohinjski fužinar Žiga Zojs, mecen slovenske prerodne dobe; Ivan Tušek, ki je prvi v našem jeziku v Glasniku 1860 opisal svojo hojo na Triglav; očak slovenske planinske turisticke France Kadilnik, ki je imel že svojo kočvo vrh Golice, a je sedaj s tlemi zravnana in bržčas ne bo tako kmalu doživela svojega vstajenja; dr. Henrik Tuma, naš prvi alpinist, ki je s svojim Imenoslovjem do podrobnosti ugotovil vse imenstvo našega alpskega sveta; Janko Mlakar, najbolj priljubljeni pisatelj, ki s svojimi zabavnimi in poučnimi spisi še vedno razvedruje številne bralce; dr. Jos. Cir. Oblak, prvi naš planinski esteta, ki je l. 1951 tragično preminil prav v naročju Triglava in je v svoji oporoki našo osrednjo planinsko zvezo določil za enega izmed obeh dedičev svojega imetka. Naj omenimo še enega moža, ki sodi v pestro plejado zaslužnih planincev, in ta je vseznalec dr. Josip Tomišek, ki je bil skozi 33 let ne samo spreten in razgledan urednik našemu glasilu, temveč je z bistrimi prikazi planinskega slovstva in globokoumnimi ideološkimi članki dajal planinskemu udejstvovanju samobitno oznako. Tudi dr. Jul. Kugyju, nemškemu pisatelju slovenskega porekla, iskrenemu spoštovalcu našega ljudstva, pritiče tak imenski pomnik v Jezerski dolini. Zares, število omenjenih planinskih zaslužnikov je preveliko, število jezer pa premajhno, da bi mogel vsak njih postati

³ Gl. Evg. Lovšin, V Triglavu in njega soseščini, str. 142.

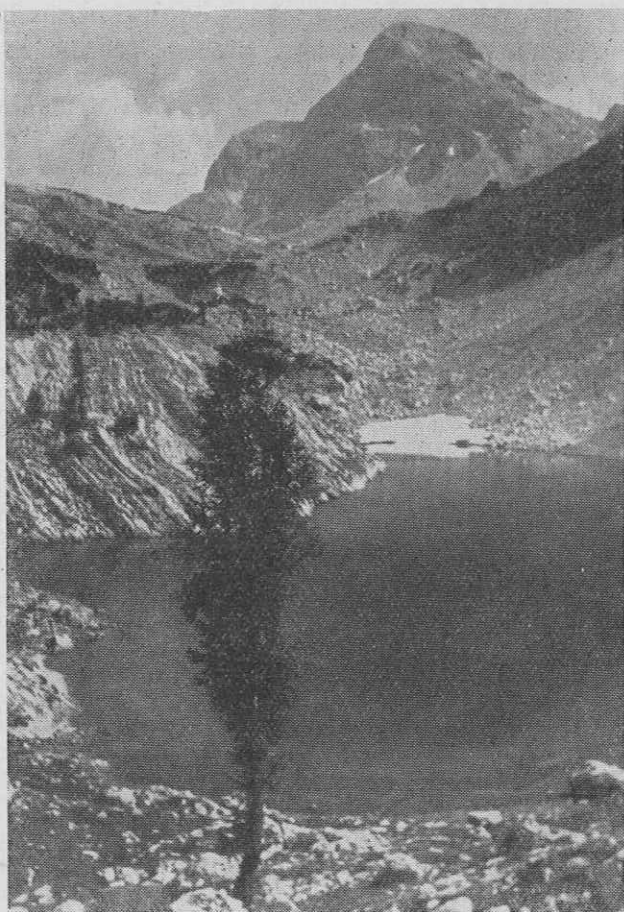

Foto Ferd. Premru

Jezero V Ledvici, v ozadju Kanjavec

deležen take počastitve. Žirija, če bo kdaj tako poimenovanje določala, bo morala imena nepristransko — izžrebat. —

Zdaj pa s te stranske poti zopet k Zelenemu jezeru! S Hribaric dol je bila prispela trojica čilih fantov, na pol turistovsko opremljenih. Dva sta bila Dolenjca, eden njiju iz Škocijana, kar sem takoj pogodil iz njegove govorice, tretji pa medicinec s sarajevske fakultete. Ni jim bilo prav, da prileten človek tako naglo stopa, a ko jim povem, da je tak moj običajni tempo, so se mi tudi oni prilagodili. Medicinec iz Sarajeva mi je povedal marsikaj zanimivega o delu in uspehih svoje fakultete: vzgojila je že nekaj desetk mladih zdravnikov, tako da je zvezna republika BiH kar zadovoljna z zdravniškim naraščajem, predavateljski kader pa ji oskrbujeta beograjska in zagrebška univerza. Za počitniški oddih se je napotil

v slovenske Alpe. Da ne bi hodil sam, se je pridružil dolenjskima fantoma. Da, planinstvo lahko prijetno druží pripadnike raznih družbenih slojev in različne narodne pripadnosti. —

V pičlih petih urah sem opravil ta izlet na Vršac, zadovoljen, da je tako skladno potekel. Oskrbnica pa je bila zadovoljna, da sem ob napovedani uri prispel h kosilu. Kar se mi je pojavil ljub planinski tovariš inženir, s katerim sem bil pred mesecem dni obhodil Davčo in Porezen in Sorico. Za naslednji dan sva se namenila na Spodnjo Komno, on pa še dalje čez Krn v Soško dolino. Da ne bi popoldneva nehasno preždel pri koči, sem ga napotil na Tičarico. Kako dobre volje se je vrnil z nje! Saj je kot vnet botanik opazoval tam še razmeroma bujno floro in doživel prelep razgled s temena sončnega stožca. Kot več merjavec je tudi on pohvalili novo nadelano varianto na Štapce.

Zvečernja idila v mesečini pri jezeru! Sedeš na brodiček, mali Kon Tiki, privezan tam ob bregu. Krog tebe gluha tišina, nad teboj se pne sivo stenovje Tičarice, strumne čuvarice te spokojne doline.

(Konec prihodnjíč)

Marko Dular:

DVA VZPONA

(Nadaljevanje in konec)

2. Črni odlom v Jalovcu — direktna varianta na raz

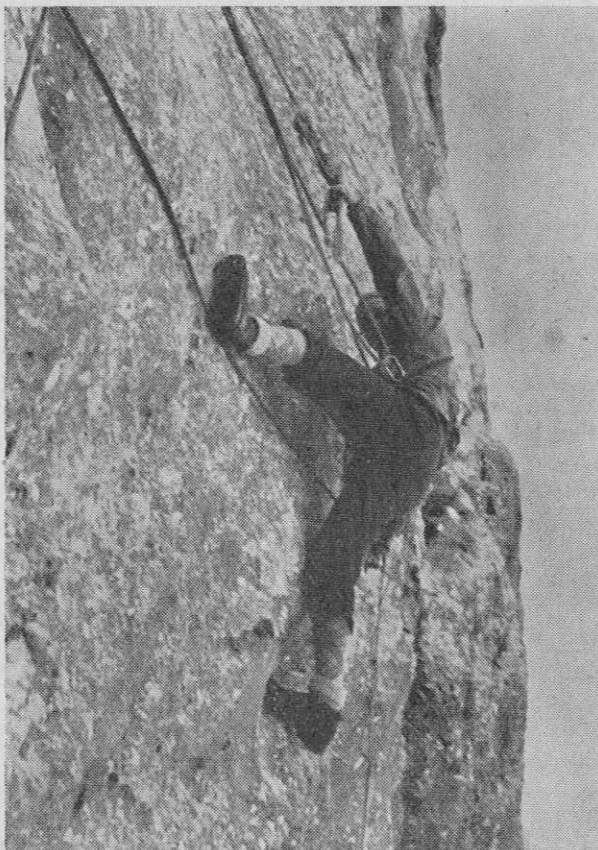

edim v kupeju in grizem suho skorjico kruha. Enakomerno drdranje vlaka me skoraj uspava. S težavo odprem oči in se ozrem naokrog. Bleda svetloba osvetljuje Antejev zagoreli, suhi obraz. V njem se zrcalijo trije tedni najinega potepanja po gorah. Plezala sva po stenah od Ojstrice do Jalovca, marsikateri najin klin že rjavi v skalah, ostali v nahrbtniku pa zgovorno pričajo o pogosti uporabi. Skrivenčena kovina nama pomeni sedaj le navadno breme, ki ga bova doma z veseljem odložila.

V mesto! Pred menoj se pojavljajo slike visokih hiš, pristriženo drevje ob cestah, hupanje avtomobilov, cviljenje tramvajev in nazadnje — šolski zvonec. Neprijetna asociacija. Včeraj sva še z največjim veseljem hotela nazaj v ta vrvež, sedaj mi pa vzbuja že vrsto neprijetnih občutkov. Z vsem tem je trdno povezan red, neka družabna etiketa, ki najinima razbojniškima obrazoma prav gotovo ne pristoji. Navajena sva živeti brez reda, biti skuštrana, raztrgana, vstajati zgodaj in s svitom že plezati visoko v skalah.

Pred štirimi dnevi sva s presenečenjem ugotovila, da nimava denarja niti za vlak domov.

»Vozne karte, prosim!« — klic me zdrami iz sanj v realnost. Zdolgočaseni, blede obrazi se pa kmalu izgube v megli prividov. Vsemogočni detajli iz sten se vrste pred menoj. Kje nama je šlo

Nihalna prečnica v Dachlu Foto Dular
(gl. PV 1956, št. 3)

najbolj za nohte? Ali v zajedi v Koglu, počeh v Dedcu? Ne, slika se hitro izpremeni.

Z nadobudnima obrazoma stojiva pod najmanj meter veliko, krušljivo streho in opazujeva vrvež kamenja v snegu. Pod njo zabijeva na stojišču v preperelo skalo dva klina, potem pa na delo. Zaman iščeva v strehi špranj, muhe tudi nisva. Ante zavzame zato pod previsom »pozicijo«, jaz se vzpnem nanj in previdno, nagnjen nazaj, tipam za oprimki. Eden bo kar dober, drugemu pa s kladivom pomagam do primernejše oblike. Poizkušam naprej, a čez nekaj trenutkov pristanem na Antejevih ramah. Ali si bova res ob takem previsku polomila zobe? Malo si spočijem roke in proces se ponovi. Tokrat uspešneje. Z največjim naporom preplezam ta krušljivi stvor. Stojim na majavih stopih in iščem izhoda iz ne preveč zavidljivega položaja. Najprej majhen francoski klinček v skalo. Previdno se vzravnam in prestopim v desno. Sama previsna, krušljiva zadeva.

V plitvo špranjico zabijam specijalčke in tako s klini in stremeni pridobim še nekaj metrov. Zopet zmanjka vsega. Zadnji klin se maje že, če ga samo pogledam. Nad mano pa skala, podobna kockam sladkorja. Nič ne pomaga. Poženem se više, se nekajkrat preprimem, razkoračim in že stojim na dnu zajede. Previs in nekaj metrov prečke je za menoj tako rekoč v eni potezi. To je raztežaj, ki bi bil v čast celo Rumeni zajedi v Koglu ali kjer koli drugje.

Po zajedi splezam še malo više in počakam na Anteja. Dobro uro napornega dela naju je stalo to mesto. Na fotografiranje sva čisto pozabila. Raztežaj plezava po strmi, na enem mestu previsni zajedi in že stojiva v višini najnižjega roba Kegljišča.

Od tega naju loči še navpična, gladka stena, v kateri je nakazana ozka polička. Po njej prečim v levo. Iz poličke nastane lašta, ki se polagoma izgubi v steni, nekaj metrov naprej, tik pod Kegljiščem, se pa ponovno pojavi. Precizno se nekajkrat prestopim, preprimem in splezam čez majhen previs na Kegljišče. Čez čas se pokaže izza vogala Antejev nasmejani obraz. Postaviva še možica.

Nekaj korakov po grušču in že plezava po znanih skalah v razu. Vmes se pridno oglašča severna stena, ki pošilja na sneg nenehoma nove zalogaje kamenja. Skoraj brez besed hitiva navzgor proti vrhu, le povelja »popuščaj« in »naprej« se mešajo z brnenjem rušečih se skal. Kar odnese naju čez previs na Streho, po kateri doseževa vrh.

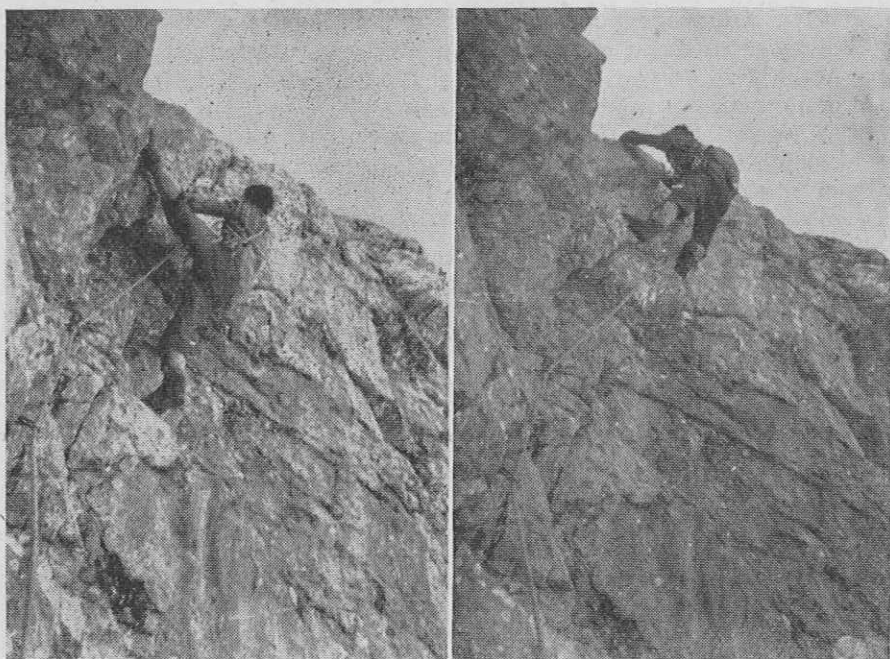
Proti Ozebniku sestopa družba planincev. Zvijava vrv, štejeva kline in vponke. Dva klina sva pustila na stojiščih v novi varianti. Zadovoljna nad uspelim vzponom posedeva po skalah in razpostaviva ultravioletnim žarkom najina klasična skeleta. Globoko pod nama leže melišča in gozd, po katerem sva kolovratila še ponoči. Spomnim se zgodnjega jutra ...

☆

Tri je ura. Planem pokonci. Refleksno zamahnem na desno in Ante že zagodrnja. Previdno in tiho kot tatova se plaziva v pritličje. Nekajkrat se zaletiva v stene, potem klecava po stopnicah in malo manjka, da ne zagrmiva v globino. Po temeljitem zaletavanju srečno najdeva izhod. Za zajtrk kos kruha in lonec dobre volje, pa greva.

Potopiva se v temno poletno noč. Junaško se spotikava in opotekava po razritih žlebovih. Drevje, ki ga maje jutranji veter, šumi nad nama. Na levi se iznad gozda dviguje črna silhueta Travnika in Šit — divja romantika.

Jutranji svit naju dobi že daleč od koče, na prostranih meliščih pod Ozebniki. V steni na levi se sliši žuborenje vode. Nenadoma ga pretrga strahovit trušč. Kamenje se je udrlo. Med divjim ropotom skačejo ogromne skale s police na polico, se vale po žlebovih in tokavah, dokler jih ne požre temna obrobna poč. Kar se da, hitiva iz nevarnega območja. Nisva še petdeset metrov više, se utrga nov plaz. Šitam odgovori Ozebnik, temu pa še severna stena Jalovca. Vzide sonce. Njegov prihod pozdravljajo stene z novimi salvami kamenja.

V previsu

Vrh previsa

Foto Dular

Medtem prispeva pod Jalovec. Že zadnjič mi je vzbudil pozornost črni odlom pod razom. Greva še malo više. Od tod se dobro vidi, da se Jalovčev raz razdeli v spodnjem koncu na dva dela. Levi meji na vzhodno steno, tam sta plezala Ogrin in Omerza, desni pa je natanko v območju črnega odloma. V srednjem delu je prekinjen z ogromnimi prevesami, ki bi lahko pomenile velik vprašaj o preplezljivosti tega dela. Nad prevesami so nekake počji ali zajede, skratka lažji teren. Potem bi lahko prečila levo na Kegljišče ali pa desno po stebru do mesta, kjer privede Comicijeva smer prvič na raz.

Ko ogledujeva steno, s tekom požirava kose meat-luncha, ki naju užeja. Počasi se pripraviva: dve vrvi, katerih ena je potovala nekaj ur na Antejevih ramah, kline, vponke in stremena. Pa še vetrovki za pas in pripravljena sva.

Po snegu odskakujejo kamni vseh velikosti, od oreha do krompirja in še naprej. Previdno se jim izmikava in hitro splezava po lahkih skalah še kakih dvajset metrov više.

Tu se naveževa. Pri vstopu zgradi Ante možica, medtem pa že prečim po polički proti levi. Postane ožja in prestop okoli vogala je že prav neroden. Stvar se zopet razširi. Počakam Anteja. Nato plezava čez navpičen, dobro razčlenjen prag pod sistem preves. Tako dospeva do mesta, ki je zahtevalo vse najino znanje in moči, da sva ga zmogla.

Z vrha naju prepode megle, ki se ovijajo okrog Mangrta in njegovih sosedov. Telovadiva po stolpičkih severozapadnega grebena in po neskončno dolgem času stojiva zopet na trdnih tleh. Po grušču se popeljeva do nahrbtnika, iz katerega s temeljito natančnostjo pobereva vse, kar je užitnega. Taka skromnost pa ne ugaja najinima reaktorjema, ki s krulečimi glasovi opozarjata svoja lastnika na strahovito praznino.

To pa naju ne moti pri občudovanju sončnega zatona za Jalovcem. Nasprotno, malokateri zahod se mi je tako vtisnil v spomin kot ta. Krvavordeča Jalovčeva glava postaja vijoličasta, dolge sence se stezajo po dolini, sliši se že slap Nadiže, ki mu z višine odgovarja kameniti plaz z Ozebnika. Narava se pripravlja k počitku. Motilo ga bo le zamolklo mrmranje vode.

Tehnični opis:

Po poti na Kotovo sedlo do črnega odloma pod vpadnico Jalovčevega raza. Vstop na desni strani odloma.

Dvajset metrov navzgor do police. Po njej 50 metrov v levo. Čez strm, dobro razčlenjen prag pod sistem krušljivih streh. Malo desno in preko meter velike krušljive strehe (prosto), prestop desno in po nakazani poči nekaj metrov navzgor, še malo navzgor do poličke. Z rokami opirajoč se na poličko desno v dno zajede. Nekaj metrov navzgor (k, stojišče). Raztežaj po zajedi in levo ven na stojišče (k). Od tu 40 metrov prečenja po polički na Kegljišče (možic).

Skala trdna, na enem mestu krušljiva. Višina variante 120—150 m, čas plezanja 2—2,5^h. Tež. stopnja IV., z mesti V. in enim mestom VI +.

Plezala 21. VII. 1955 Mahkota Ante in Dular Marko, člana AO Ljubljana-Matica.

Matjaž Deržaj:

RUMENA ZAJEDA V KOGLU

Prvi zimski vzpon

no izmed važnih torišč alpinističnih udejstvovanj mlade generacije je postal po vojni Kogel. Že pred vojno so slovenski alpinisti zabeležili v njem dvoje smeri. V zadnjih letih so ga plezalci dokončno obdelali. Stena sama je zaradi svoje lege zelo primerna za plezanje v pozni jeseni in zgodnji pomladi, ko drugje vremenski pogoji še niso primerni. Precej smeri je bilo izpeljanih po vojni, vendar je v steni še ostal problem, katerega sta razrešila šele 4. julija 1954 naša znana alpinista Igor Levstek in Milan Šara — Rumena zajeda. Rumena zajeda predstavlja 150 metrov previsnega zidu, ki ga prereže sistem zajed in poči. Po končani turi je Igor tudi napisal daljši članek, ki je izšel v Planinskem Vestniku. Njegov sestavek je vzbudil precej polemike v alpinističnih krogih, predvsem zaradi novega izraza »superekstremizem«. Vendar še ni

minilo leto od takrat in Rumena zajeda je doživela prvo ponovitev. Ponovila sta jo mlada plezalca France Škraba in Bogdan Meško, Led je bil prebit in ponovitve so se vrstile druga za drugo. Redki klini, ki so ostali za prvima, so se sčasoma pomnožili. Težave pa so ostale iste, saj so najtežja mesta še vedno preplezljiva le prosto.

Z navdušenjem sem sprejel predlog prijatelja Dularja Marka, da preplezava Rumeno zajedo pozimi. Ker sva oba smer poznala že od letnih ponovitev, sva se hitro odločila in zamisel realizirala 27. novembra 1955. V spodnjem delu stene ni bilo snega, ker v njej sploh ne more obstati niti zapasti zaradi previsnosti. Preglavice nama je delal zgornji del smeri, ki je bil močno leden in zasnežen. Pomagala sva si z lednimi klini. Pri vzponu naju je oviral mraz in neprikladna zimska oprema. Plezala sva namreč v smučarskih čevljih s profiliranimi gumijastimi podplati, kar se pa pri gvozdenju v počeh ni obneslo.

☆

Noč je še bila, ko sva z Markom stopala po lovski poti proti Žmavčarjem. Zvezde so žarele na nebu in njih mrzli soj se je odražal na svetu okoli naju. Vse je bilo potopljeno v bledikasto srebrno svetlobo. Narava je mirovala. Le šum odpadlega listja je tu pa tam zmotil tišino. Vzpenjala sva se više in više. Po dobri uri hoje sva začela stopati po snegu. Zmrzla skorja se je drobila pod nogami in zdobljene grudice snega so se valile v globino.

Na vzhodu se je pojavila prva zarja. V dolini je bilo še čisto temno. Pred nama se je odražala iz polteme pravokotnemu trikotniku podobna silhueta Koglove stene. Pospešila sva korake in že po polurni hoji sva zagazila v pršič pod steno. Noč se je naglo umaknila dnevu in prvo jutranje sonce je obsijalo vesine okoli naju in jih oblikovalo z rožnato svetlobo.

Pogled mi je zdrsel po steni navzgor, se pomudil na pasu previsov, nato šinil dalje ter se izgubil v modrini neba. Iz opazovanja me je prekinil Marko. Pohiteti je bilo treba. Nahrbtnik sva pustila kar pri vstopu. Nisva se hotela mučiti z njim v steni.

Vstop je zame vedno nekaj slovesnega. Takrat se šele dobro zavem naloge, ki je pred menoj. Plezal sem hitro in niti deset minut ni minilo, ko sem že varoval v votlinici pod petindvajsetmetrsko oporno počjo. Marko mi je sledil. V votlini sva ponovno pregledala vozle ob pasu ter si porazdelila potrebno opremo. Po krajšem samogovoru je Marko vstopil v poč. Že je na mestu, kjer je pred meseci odletel Janez. Zabijal je klin za klinom in zaloga najinih zagozd je hitro skopnela.

Ure so minevale. Prizori so še danes jasno načrtani pred menoj. Pot mi vedno iznova stopi na čelo, ko se spomnim na trenutek, ko se mi je v prečki odkrušil oprimek. Trdo zagvozdena leva roka je obdržala telo v ravnotežju in preprečila padec. Še sedaj vidim Marka, kako mojstrsko premaguje sistem previsov. Potem ploščo nabito s klini in stojišče pod najtežjim raztežajem. Stojišče? Ne! Le troje klinov je zabitih v popolnoma gladko steno, na njih počiva utrujeno

telo. Nad tem stojiščem se boči sloviti »propeler« — poč, ki sta jo prvopristopnika ocenila z zgornjo mejo šeste stopnje. Precej truda naju stane, da premagava še to zadnjo oviro. Stojim na krušljivem stojišču in drobci ledu mi padajo na glavo. S precej nespodobnimi samogovori spremljam darove, ki mi jih pošilja Marko na glavo. Ali še ne bo konec?! Zadnja ovira, na katero v dolini niti pomislila nisva, naju zaposli dobro uro.

Na vrhu sva. Zvijava vrvi. Za nama je šest ur trdega dela. Kakor najini predhodniki sva se tudi midva zadovoljila s polovičnim uspehom in se kar po vrvi spustila po Gregorinovi smeri nazaj pod vstop. Nad nama se boči Rumena zajeda. Superekstremistično dejanje? Ne! Le trda borba s klini, ponekod tudi živalski napor mišic. Tam preko ne pomaga nobena tehnika.

Z nočjo sva prispela v Bistrico, zavedajoč se, da sva opravila vzpon kar najbolje.

☆

Kaj predstavlja pravzaprav Rumena zajeda? Vzpon kakor sto in sto drugih! Ne, ni tako! Ta vzpon je triumf tistih mladih alpinistov, ki ne iščejo v steni zgolj plezalnega problema, temveč zmage nad samim seboj. Napor tistih, ki imajo telo tako v oblasti, da pri velikih naporih prej odpove telo kot volja. Ali ni to višek samoobvladanja?

Težko je oceniti ponavljalce smer, kot je Rumena zajeda. Igor in Milan, oba prvopristopnika, sta poleg tehničnih težav naletela med vstopom na največjo oviro — na boj z neznanim. Nihče pred njima še ni prišel tam preko, kjer sta onadva poizkusila in uspela. Ta moment je pri takih težavah odločilen in zelo močno voljo mora imeti plezalec, ki se loti prvenstvene smeri take težavnosti, da premaga živčno krizo, ki zelo rada nastopi pri vzponih, ki so po težavah na meji človeške telesne zmogljivosti. Vsi ti momenti močno vplivajo na oceno.

Prizadevanje, da dosežemo čim višje cilje, močno pripomore k dvigu posameznika. Uživanje pri plezanju se je pri nekaterih spremenilo v borbo za rekordi in osebno afirmacijo. To ne more škoditi, saj precej pripomore h kvalitetnemu dvigu plezalca. S tem pa se dviga tudi celota.

V plezalskih vrstah so tudi ljudje, ki na vsa usta kritizirajo ekstremne storitve, čeprav se sami ne spopadejo z ekstremnimi težavami. Plezalca, ki pride po uspelem vzponu v dolino, napade cela vrsta »dobromislečnih ideologov«. Revež jim je prepuščen na milost in nemilost. V dnevnem časopisju pa bereš o »bolestnih ambicijah« in »mladostni zaletelosti, nezrelem presojanju« itd.

Število alpinistov pri nas je precejšnje, toda le malo je tistih, ki plezajo in ponavljajo smeri šeste stopnje. Direktna zajeda v Travniku, raz Dedca, zajeda v Šitah, direktna smer v Štajerski Rinki čakajo, nihče se jih ne loti. Če pa doživi taka smer kljub vsemu ponovitev, se čujejo vedno ista imena posameznikov, ki se dajo pri nas prešteti na prste. Ali je navzlic registriranim alpinistom kvaliteta našega alpinizma res tako majhna, da ne zmore ekstremnih težav?

Ivan Tominec:

DIONIZIJ STUR

e ponovno je bilo poudarjeno, kolike so zasluge prirodoslovcev, geologov, zoologov in botanikov za to, da danes bolje poznamo gorski svet, kakor so ga poznali naši predniki. Pomislimo samo na to, kako naivno je pisal o naših gorah sicer tako zaslužni Valvasor! V svojem znamenitem delu o Kranjski (*Die Ehre des Herzogthums Krain*, 1689) je nakopičil vse polno stvari, ki sodijo v svet bajk in vraž.

Pozneje so začeli opazovati in preučevati gorsko naravo možje drugačnega gledanja na živo in mrtvo prirodo, prirodoslovci, ki jim je bilo njihovo lastno opazovanje prirode in dogajanja v njej prva in bistvena osnova vsega njihovega dela.

Za takega raziskovalca narave pa je bilo potrebno, da je šel sam v gorski svet, videl z lastnimi očmi rastlino in žival, opazoval njuno življenje v naravnem okolju žive in mrtve prirode. Ustrašiti se ni smel najbolj divjih samot, najbolj strmih in najvišjih gora.

Poleg tega, da so bogatili naše znanje o alpskem in sploh gorskem svetu, so postali ti možje zato tudi pionirji alpinizma in planinstva. Ni jih malo med njimi, ki se lahko ponašajo z izrednimi športnimi dejanji.

Med znanstveniki, ki so preučevali slovensko zemljo, ni najmanjši, čeprav večini naših planincev malo ali nič znan, geolog in botanik Dionizij Stur, ki je v petdesetih letih prejšnjega stoletja, torej nekako pred sto leti, preučeval geologijo in rastlinstvo našega Krasa in naših Alp.

Dionizij Stur je bil doma v Modri na Slovaškem. Ker sta bila tam rojena tudi znana slovaška pisatelja Karel in Ljudevit Stur, je bila izrečena domneva, da utegne biti Dionizij Stur s tema dvema v sorodstvu (*Wurzbach, Biographisches Lexikon Österreichs*).

Stur se je izobrazil kot gojenec c. kr. geološkega zavoda na Dunaju. Pozneje je delal kot znanstvenik v tem zavodu. V tej službi je potoval in raziskaval skoraj po vsej nekdanji avstrijsko-ogrski monarhiji: po Češkem, Ogrskem, Galiciji, Tirolski, Štajerski, Kranjski in Istri.

Posebno je zaslovel Stur s svojimi geognostičnimi raziskavanji v alpskem visokem gorstvu in s svojima dvema vzponoma na Grossglockner (l. 1853, 1854).

Rezultate svojih geoloških raziskavanj je objavljial Stur v strokovnih glasilih: v sejhah poročilih dunajske akademije znanosti in v letopisu geološkega državnega zavoda na Dunaju (*Sitzungsberichte der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, mathematisch-naturwissenschaftliche Klasse in Jahrbuch der k. k. geologischen Reichsanstalt*), le dve deli sta izšli v samostojnih knjigah: Poskus seznama cvetnic Avstrije in njih razširjenost (*Versuch einer Aufzählung der phanerogamschen Antpflanzen Österreichs und ihre*

Verbreitung, Wien, 1857) in Geologija Štajerske. Pojasnila h geološkemu pregledu vojvodine Štajerske (Geologie der Steiermark. Erläuterungen zur geologischen Übersicht des Herzogthums Steiermark, Gratz, 1871).

Nas zanimajo seveda predvsem Sturova raziskovanja na Slovenskem; njihovi rezultati so objavljeni v dveh Sturovih najpomembnejših delih, v že omenjeni »Geologiji Štajerske« in v obširni razpravi »O vplivu tal na porazdelitev rastlin« (Über den Einfluß des Bodens auf die Verteilung der Pflanzen, Sitzungsberichte der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, mathematisch-naturwissenschaftliche Klasse, Bd. XX, str. 71—149 in Bd. XXV, str. 349—421).

To zadnje delo je prav posebno zanimivo in za tisti čas skoraj pred sto leti je dalo botanični znanosti nove ugotovitve. Ker pa je izšla ta razprava v akademичnem zborniku, so se seznanili z njo le strokovnjaki. Če bi bila izšla v samostojni knjigi, bi bilo ime tega znamenitega prirodoslovca, ki je utrl s tem delom novo raziskovalno pot v znanosti o rastlinah, zaslovelo v širših krogih ljubiteljev prirodoslovnih znanosti.

V tej razpravi je objavljen ves material, ki ga je nabral Stur na svojem raziskovalnem potovanju po Krasu, Soški dolini in Bohinju, kjer je po naročilu geološkega zavoda delal geološke posnetke. Delo je začel pri Logatcu, nadaljeval pa na svoji poti preko Planine, Postojne, Razdrtega, Vipave v obsoško in bohinjsko pokrajino. Razen geoloških je preučil tudi rastlinsko-geografske razmere z geološkega vidika in tako zaoral v še nenačeto ledino, opravil torej pionirsko delo v preučevanju našega kraškega, predalpskega in alpskega sveta.

Stur obravnava najprej petrografijo tal, nato pa njih rastlinsko odejo. Iz vsebine razprave z bogatim materialom in zanimivimi ugotovitvami, ki so jih poznejša raziskavanja v marsičem, tako med drugim v poimenovanju rastlin in glede njihovih nahajališč popravila in dopolnila, kar pa jim ni vzelo njihove vrednosti, morem omeniti tu le prav malo rezultatov Sturovega raziskovalnega dela na terenu.

Kot južno mejo neogenih terciarnih naplavin navaja Stur črto, ki poteka od izvirov Nadiže, po severnih rebreh Matajurja, čez Kobarid, Volčje, Žibrše, Idrijo in dalje do Vrhnike. Ta črta je tem važnejša, ker je hkrati severna meja mnogih rastlinskih vrst, ki žive najpogosteje v Istri in Dalmaciji. Ta črta pa je obenem južna meja dahštajnskega apnenca in južna meja dolomita tega ozemlja.

Stur navaja nekaj rastlin s čisto določenimi nahajališči: *Pedicularis Friederici* Augusti Tomm. (bledorumeni ušivec) na Slavniku v Istri, *Hladnikia pastinacifolia* Rehb. (kranjska selivka) na Čavnu, *Cerastium lanigerum* Clementi (polstena smiljka) na Čavnu, *Draba ciliata* Scop. (Scopolijev repnjak) na Nanosu, *Mochringia villosa* Fenzl (kratkodlakava popkoresa) na Poreznu, *Geranium argenteum* (srebrna krvomočnica) na Črni prsti in dalje do Krna.

Razprava se končuje z osemnajst strani obsegajočim seznamom nabranih rastlin z natančno navedbo nahajališč in geognostičnim opisom njihovih tal.

Stur je bil na pariški svetovni razstavi l. 1867 odlikovan s srebrno kolajno. Bil je član Prirodoslovnega društva v Moskvi in dopisni član Jugoslovanske akademije znanosti v Zagrebu.

Pavel Kunaver:

OSOR

dor pričakuje opisov strmih sten in nevarnosti, naj kar obrne stran, kajti popeljal bom čitatelja samo na Osor ali Osorščico, goro komaj 589 m visoko. Dviga se na skrajnem severnem koncu otoka Lošinja in to naravnost iz morja. Posebno proti zahodni strani pada strmo in tam bi plezalec lahko našel tudi do 50 m visoke stene, ki jih orjejo strmi goli žlebovi in navpični kamini.

Nalašč na Osor se iz Slovenije nisem napotil; o njem sem le toliko vedel, da je najvišji vrh otoka Lošinja in daleč na okoli tudi najvišja gora, s katere mora biti lep razgled. Šele ko smo se z našimi taborniki utaborili v krasnem pinijevem gozdu za Malim Lošinjem, me je začel izzivati lepi, strmi vrh, ko je okoli 20 kilometrov severno od našega tabora tako samotno segal v lepo mediteransko nebo in obetal, da bomo videli z njega lepe reči, če se potrudimo nanj. Če pa ta gora ne nudi nevarnosti naših gora, pa terja drugačne vztrajnosti. Dopoldne sije v njene kamenite bregove sonce od vzhoda, popoldne jo peče od zahoda, kar poleti niso mačje solze! Tudi ni pitne vode na vsej poti. In še eno — če hočeš, da Osor svojo obljubo izpolni, moraš ostati na vrhu do noči, kajti podnevi mrč zagrne daljave, ki se odpirajo z njegovega samotnega vrha.

Odšli so trije pari, a ne skupaj, kajti pravilnik za taborniške izpite zahteva v točki za II. red, da smeta le po dva tabornika potovati po neznanem terenu, če naj se jima prizna tista točka. Prva dva para sta jo v zgodnjem jutru mahnila kar peš proti severu. Jaz pa sem se poslužil avtobusa do Neresinja, četudi sem moral dolgo časa stati v avtobusu samo na eni nogi in še to poševno.

Z mojim mladim spremljevalcem sva se otovorila v Neresinju v podnožju Osorja s štirimi litri vode in odšla med ogradami proti Osorjevim bregovom. Pri zadnji neresinski hiši sva stopila na kamenito stezo. Lastnik te hiše se piše Jerman, njegovi starši so se nekoč preselili semkaj iz Kranjskega. Mož pa je sedaj zapustil domovino in odšel v tujino iskat srečo.

Od hudega sonca požgani travniki, od burje zvite oljke in neštete, brezkončne kamenite ograde, segajoče vsevprek in visoko v goro tja v goščavo makije — taka je bila najina začetna pot. A nedaleč pod nama se je bleščalo morje. Te kamenite ograde na otokih

so prava čuda človeške vztrajnosti. Vsak količkaj rodoviten košček zemlje je obdan z njimi. Terjal je potoke znoja številnih človeških rodov, da so znosili ostrorobo kamenje v te ograde. Okoli Malega Lošinja so take ograde po več metrov debele in mnogo metrov visoke kakor kiklopski zidovi. Križem kražem prepregajo vso pokrajino. Teža tako v ograde nanošenega in zloženega kamenja znaša samo na slabo naseljenem Lošincu stotine milijonov ton! Kdaj so začeli čistiti ta strašni kameniti kras? Tako čudno se ti zdi, ko gledaš vse bregove daleč naokoli preprežene s temi ogradami! Da je vse to storil človek, ki ga je danes prav v tej kraški divjini na otokih tako malo videti?

V takih in enakih mislih sva prišla v gosto makijo. Pa še po njej drži steza med kamenitim ozidjem. A makija je po svoje zopet čudovit mediteranski svet. Samo do svojega parobka te pusti — noter brez mačete in sekire ne moreš. Kljub vsej sončni pripeki ostane živa in sveže zelena in človeku aktivno sovražna. Kar poskusi prodirati vanjo, pa te bodo neštevilni trni, ovijalke in druge rastline zgrabili, da se ne boš mogel ganiti; vejevje debele rese, pritlikavega hrasta, lovorike, jagodnjaka, mirte in drugih rastlin pa povsod segajo prav do tal strašno kamenitih kraških tal, iz katerih kakor čudež poganja vse to bujno rastlinstvo, ki mu pozimi ni mar divje burje, poleti pa tudi ne najdaljše suše in sončne pripeke. Makija je zavetišče podivjanih koz in ovac. Nekatere od teh živali so v nekdanjih časih ušle človeku in se sedaj klatijo svobodne po tem kamenitem in mestoma tako zaraslem svetu. Podivjane koze so tu divjačina, a malokdo je tako srečen, da se prebije skozi to silno goščavo do plena, ki je previden in si je v pridobljeni svobodi zopet pridobil vse potrebne čute za svojo varnost.

Nekako v sredi med vrhom in podnožjem sta ob stezi sredi strmega skalovja dve lokvi. Njihova voda pa ni bila kar nič vabljliva. Preveč živega je migotalo v njej. A obe lokvi sta za domačine važni pasti za podivjane ovce. Kadar postane vročina prehuda in suša le predolgo traja, tedaj se jima približajo podivjane ovce. Tedaj pa je priložnost, da jih domačini zalezejo, postrizejo volno in jih zopet za leto izpuste v divjino.

Tudi naju je sonce neusmiljeno žgalo, tako da je moj mladi tovariš začel kar omagovati. Počivati sva morala v senci slabotnega bora. Prilegel se je požirek še dokaj hladne vode iz najine zaloge. Makija pa se je v vrhnjem delu začela umikati borom. A kakšni reveži so ti bori! Rastejo prav iz grušča in škrapelj in burja hudo gospodari med njimi. Zato sva našla med njimi mnogo polomljenega drevja in prav nobenega večjega drevesa. Tudi je vejevje silno redko, kakor da hodiš po umirajočem, bolnem gozdu. Da ta redki gozd res trpi in to celo poleti, sva kmalu občutila. Do sedaj nam je o trpljenju teh rastlin pričala huda pripeka in dolgotrajna suša, ki je v tako razpokanem apnencu posebno huda, ko vsa voda sproti odteče v notranjost krasa. Sedaj pa se je oglasila tudi burja. Čim više sva prihajala, tem bolj se je začela oglašati in zavijati.

Risal P. Kunaver

Sl. 1. Obala poleg zaliva Cigale na Malem Lošinju. Po abraziji odkrite in razrušene gube

Na najine klice so se z vrha odzvali najini štirje tovariši, ki so že pred nama dospeli na vrh. Prihiteli so nama po skalah naproti, a vsi smo se zasopljeno prav hitro umaknili na zahodno stran, kajti burja je brila čez vrh s tako silo, da nas je kar zanašalo. Dospeli pa še nismo na pravi vrh Osorja, ampak le na njegovega soseda Sv. Nikolo, ki je nekaj metrov nižji od glavnega vrha in vezan z njim s širokim, z bori in makijo porastlim skalnatim grebenom. Kapelica na nižjem vrhu je bila naše zavetišče. Zidana je iz rezanega kamna in po številnih napisih in podpisih sodeč so jo nekdanji domačini dokaj obiskovali. Danes so vrata udrta in podrta, nekatere šipe od obeh majhnih oken pa ubite. Skozi te odprtine je vihrala burja s tako silo, da je tulilo kakor čreda volkov. Z mojimi velikimi skicirkami in težkimi skalami smo končno zgradili te vdorne luknje. K sreči je bil vhod v kapelico na zahodni torej odvetrni strani, sicer ne bi mogli ostati čez noč na vrhu.

Sonce se je že močno nagnilo na zahodno stran in od tiste strani grelo naše prepihane ude, ko smo se stiskali ob zahodni steni kapelice.

Ko smo še ob sončnem svitu natresli na kamenita tla kapelice borove vršičke, smo si iz skal zgradili varno ognjišče, da iskre niso letele predaleč. Obenem smo se bolj in bolj vdajali čudovitemu razgledu.

Oprostite mi, da se bom sedaj dotaknil že tolikokrat opevanega sončnega zahoda in vzhoda. A prav naš večer in naslednje jutro sta bila tisto plačilo za vse težave, kajti Osor ima res izredno lego.

589 m višine in to tik nad morjem, to ni kar tako. Šele daleč na severu Cresa moli oster vrh v horizont, ki po višini presega Osor; sicer pa tja do Učke in do Velebita ni ničesar enako visokega. Vse je ležalo pod nami kakor reliefna karta tja do dimaste obale Italije tam za ostro črto Istre. Burja je vznemirila morje in vedno nižje toneče sonce se je v milijonih valovih zrcalilo in nam tako milijonkrat pomnoženo pošiljalo svoje žarke. Sredi tega živega v neskončnosti se izgublajočega zlata so mirno ležali nizki otoki. Bližnji otok Unije nam ni mogel skriti niti najmanjše uvale. Prav tako ostre so bile slike obal bližnjega Cresa in Lošinja ter mnogih drugih bližnjih otokov. Goli, strahotno razpokani in zdrobljeni beli apnenec prevladuje — preko njega pa povsod neskončne ograde iz davnih časov. Edinstven pa je pogled od tod na čudoviti otok Susak, ki slovi zaradi svoje do 50 m debele puhlice. Povsod drugod običajne kraške oblike in beli apnenec. Nikjer dolin, ki bi spominjale na reke in potoke — le Susak je ves razčlenjen in popolnoma tuj v Sredozemlju. In kjer ni res navpično odrezana stena puhlice — je vse bujno zeleno, saj ima Susak okoli poldrug milijon vinskih trt! Vse to je ležalo pod nami kakor na dlani in v očiščenem zraku nepopisno jasno in ostro.

Sonce pa je tonilo nižje in nižje in z vsako minuto so postajale barve na zahodu toplejše. Gore v Čičariji in daleč tam v Sloveniji s Snežnikom na čelu so postajale vse bolj temne. Kot ostri valovi so se vzpenjale pod nebo neskončne rajde Velebita in daljne Dinare. Pravijo, da se nad tem obzorjem po deževnih dnevih prikaže celo Monte Gargano s 1056 m visokim vrhom M. Calvo!

Ugasnile so zadnje barve in zemlja pod nami je kazala le nejasne sence. Zato pa je tem silnejše zavladal tretji element — zrak. Sila burje se je neverjetno stopnjevala in okoli vsakega ostrega kamna in skale je tulilo. Vendar nismo mogli vztrajati v kapelici, prelepo je bilo zunaj. Včera je bil delni lunin mrk. Danes je luna z zamudo vstala izza ostrih robov Velebita. Iznova so zableščali valovi Kvarnera, sedaj v bolj skrivnostni luči. Vendar je bilo sedaj nebo tisto, ki je privlačevalo našo pozornost. Očiščeno vsega čada je kljub malone polni luni dalo od sebe vso lepoto poletnih ozvezdij. Pred njimi pa so žareli še trije svetli planeti, Mars, Saturn in Venera. Zaradi številnih svetlih zvezd — saj so med njimi žareli poletni velikani kakor Deneb, Antares, Arktur, Atair in Vega, se nam je zdelo, da smo bliže nebu in se nahajamo nekje sredi orjaške krogle, stoječ na nejasnem, temnem oporišču. Ta privid so posebno okrepile zemeljske zvezde pod nami, morski svetilniki, tako da smo bili na videz res obdani od samih zvezd.

Utrujenost nas je končno le položila na naša trda ležišča; skozi prazna vrata je orglala burja. Kljub temu nas je ta čudna muzika vendarle uspavala. A ko sem ob dveh zjutraj vstal, je burja ponehala. Mraz nas je ob štirih že spravil pokonci in zopet smo v zavetju zakurili ogenj. Na eni strani, nad Italijo je luna že zahajala, nebo pa je bilo tako čisto, da sem z desetkratno povečavo svojega daljnogleda kljub nizkemu stanju lune opazil na njej krater Koper-

Risal P. Kunaver

Sl. 2. Obala pri Zlatni uvali na Malem Lošinju. Razrušena guba

nikus, sinus Iridum in druge nadrobnosti. Sončni vzhod je bil tako lep in barvit, da se tako lepega spominjam le, ko sva z bratom pred 54 leti stala drgetajoč na vrhu Brane. Z rastočo svetlobo je postajala zemlja zopet realnejša in nebo se je odmaknilo v svoje neskončne daljave, ko je sonce vzšlo.

V čistem zraku se je zdel vrh Osorja le pet minut oddaljen. Steza nanj se umakne silno razdrapanemu grebenu med obema vrhovoma. Ko pa doseže zopet greben, se ta že razširi v širok hrbet, porasel s silno razdrapanimi nizkimi bori. Skozi goščavo in preko skalovja smo šele po polurnem balansiranju dosegli pravi vrh. V primeri z našimi hribi je res pravi pritlikavec. Kraško skalovje, od burje razcefrana drevesa in samotni položaj sredi širnega Kvarnera mu daje nenavaden položaj, da je razgled raz njega res nepopisno lep, dokler ga ne zagrne čez dan soparica. V zgodnjem jutranjem soncu pa je bil razgled malone neokrnjen. Le skrajni rob horizonta na zahodu je bil zadimljen, tako da smo videli le obalo Furlanije. Tudi Monte Gargano, 350 km oddaljen, ni pogledal nad ukrivljeno morsko gladino na jugu. Tem jasnejše pa so bile osvetljene neštete gore Istre, Hrvatske, Slovenije in Dalmacije. Nad otoki in neštetimi školjkami, ki so nemo ležale sredi morja, je vladala danes gluha tišina.

Žal, kljub vztrajnosti zemeljska skorja le počasi odkriva svoje tajnosti. Toliko je danes znano, da so najstarejše kamenine, iz katerih

je v glavnem sestavljeno obrobno gorovje našega Jadrana, nastajale v silno obsežnem morju, ki ga geologi imenujejo Tetis in se je tedaj razprostiralo od Atlantskega do Indijskega oceana. Stotine milijonov let so se kopičile v velikih globinah morja ogromne množine usedlin — ostankov malih morskih živali, da so nastali silni skladi triadnih, jurskih in za naš kras in naše otoke tako važni kredni apnenci. A v posameznih dobah dno le ni ostalo mirno in je spreminjalo svojo globino. Mnogi otoki od Cresa preko Lošinja do Mljeta so po kredni dobi že pogledali iz morja. V še mlajših dobah se je ves ta svet še večkrat potopil in dvignil. Nastajali so rodovitni laporji in peščenci, ki jih je žal vse premalo vzdolž naše obale in na otokih. Vsa ta dogajanja se seveda niso vršila mirno in človek, ki se vozi vzdolž obal otokov, ima vedno priložnost opazovati debele sklade apnencev, ki jih je odkrilo kipenje morja. V mogočnem loku se vzpenjajo tu in tam iz vode, drugod se gube kakor kadunje pogrezajo v morje. Tudi tu ob Jadranskem morju je bilo gubanje mogočno, da so se dvignile gore v velike višave. Mestoma pa je bilo to gubanje posebno močno. Gube so se zvijale in celo prevračale. Ob zapadni obali otoka Lošinja sem opazoval take čudovito zavite, a od morja odkrite in razdrte gube na več mestih (sl. 1 in 2). S primernim trudom je mogoče rekonstruirati na nekaterih krajih take gube, da moreš spoznati, kako visoko so se nekoč vzpenjale in kakšne ogromne množine apnenca so v vekovih odnesle vode nazaj v morje. Od vrha jih raztaplja sladka voda, od strani jih nenehno bije morsko kipenje. A tudi zemeljska skorja se tod še ni umirila, kar nam pričajo potresi vzdolž vse jadranske obale...

Tako je tekla misel za mislijo, ko je oko hitelo ob neskončno zavitih obalah in preko vzpetin jadranskih otokov, molečih iz sinjega morja. Pa sonce ni mirovalo. Čim više se je vzpenjalo izza Velebita, tem bolj vroči so postajali njegovi žarki, ki so me iztreznili. Dva para naše družbice sta morala še peš do 20 km oddaljenega taborišča, moj mladi tovariš pa temu ne bi bil kos. Tudi voda nam je pošla in čakala nas je strma, vroča pot po vzhodnih bregovih Osorja do morja. Avtobus sva za nekaj minut zamudila. Že sva precej potrta premišljevala, kako bi premagala do noči vročih 20 km do našega platnenega doma v zalivu Cigale. Pa se nama je nasmehnila sreča. V luki je pristala ladja in iz nje so stopili hrvatski geografi, ki jih je vodil moj prijatelj. Povabil naju je takoj, naj se z njimi peljeva najprej do Velikega in nato do Malega Lošinja, kjer bodo prenočili. Hrvatska prosvetna oblast je najela za svoje profesorje - geografe to ladjico, da so jo med počitnicami porabljali za večtedenske znanstvene ekskurzije vzdolž Jadranskega morja! In to se godi leto za letom! Kako hvaležni bi bili tudi slovenski geografi svojim oblastem, če bi jim na podoben način omogočili spoznati našo obalo in koliko boljši bi bil pouk profesorjev, ki bi ob spretnem vodstvu strokovnjakov spoznali našo lepo zemljo...

Ob 13. uri je naš »Galup« odplul in ob 16. uri sva po krasni vožnji že pozdravila Osor z obal zaliva Cigale.

Branko Zemljič:

SOLČAVSKI KOT

Z dr. J. Tominškom sva некоč debatirala, od kod ime »Solčava«.

Prepričeval me je, da je prvotno ime bilo nemško: Sulzbach. To ime da ima tudi še nek kraj na Bavarskem.

Jaz se s tem doslej nisem mogel sprijazniti. Bolj mi je pri srcu slovenski izvor besede »Solčava«, pa naj bo že v sorodu z rečico Suczawa na Poljskem ali pa s starim izročilom, da so некоč v Robanovem kotu v Slatini pod Hudomašami dobivali Solčavani sol. O tem govori tudi Fedor Matvejevič Tvorcev, t. j. prof. France Štifter p. d. Martinčev iz Solčave. Ta isti sicer trdi, da so Solčavo ustanovili in krstili Bavarci, ki so v 9.—10. st. pod vodstvom plemiča Dyebalda de Chager prodrli v Zg. Savinjsko dolino in ji dali ime Sulzbach, iz česar je nastal naziv Zocpah.

Vzlic temu pa je nosila Solčava tudi še poslej po nemškem uradnem in v urbarjih ustaljenem imenu Sulzbach ime: Zocpah in Zolcpah, in še Slomšek je zapel »Slovo Zolcpaškim planinam«.

Šele kasneje pa je pokojni Solčavan, že zgoraj imenovani Martinčev France (vseučiliški prof. Štifter v Kalugi na Ruskem), vpeljal danes veljavno ime »Solčava«.

Samo po sebi umevno je, da ne moremo postavljati in vsiljevati za svoje mnenje nobene trdne, zanesljive ugotovitve; prav tako pa ne morejo biti tudi trditve o nemškem izvoru imena neovrgljivo podprte. To vprašanje definitivno razrešiti bo pač še nadalje prepuščeno etimologom. S kako srečo, bodo pa lahko ugotavljala šele prihodnja pokolenja, dasi se za taka uspešna raziskovanja čas čim dalje bolj odmiče rojstvu imena.

Solčavski kot je bil v 19. stoletju, zlasti pa še pred prvo svetovno vojno vprav blagoslovljena zemlja, po civilizaciji še ne zmaličena gorska deva.

Kmetiška posestva s še dokaj plodnimi njivami so v splošnem dovoljno preživljala ljudi, tako kmete kot v ožjem smislu tudi vaščane - kočarje v mali, pa idilično ležeči in lični vasi, stisnjeni v ozkem prostoru v soteski na desnem bregu Savinje; na levem bregu Savinje pa od gorskega potočka Jurčefa pod Šturmovim hribom do Šturmove Ravne, kjer si naštel še v osemdesetih letih prejšnjega stoletja vsega komaj kakih 30 hiš.

Dokaj skromnejša je bila življenjska pridobitev le-teh, kakor tista na visoko nad vasjo ležečih kmetijah.

Male gredice sicer rodovitne črnice, ki so kakor izgubljena prosena zrnca ob izhojenem potu tu pa tam izberačila zase nekaj kvadratnih metrov od mačehovske soteske ob hrumeči Savinji rodnega sveta, nikakor ne bi mogla preživljati sicer skromnih vaščanov, če ne bi imeli v složnem sožitju z gorjanci izdatne opore. So že bili potrebni drug drugemu!

V vaških in kmetiških pobočnih jelševih goščavah so si lahko leto za letom delali tudi vaščani »novine« ali »laze« (tudi »požarje« v Lučah), t. j. poseke, na katerih so sejali ejdo (= ajdo¹), pa rž, pšenico, oves in krompir. Kmetom pa so hodili pomagat k vsem poljskim opravilom: v košnjo, žetev in setev ter napravo drv in smrečja za steljo.

Precej zaslužka jim je dalje donášalo drvarstvo in plavičarstvo, v čemer so bili prav praktični, strokovnjaški.

A na kmetih?

Tu je bilo pač obilo dela, pa tudi zadostnega jela.

Da je bilo pri gorjanskih kmetih ob primitivnem obdelovanju delo silo težavno in trudapolno, kdo bi dvomil!

Oblačili so se le v domačo platneno in volneno obleko. raševino, in niso poznali izdatkov za dražjo pa slabšo trgovsko robo. Nosili so doma coklje domačega izdelka, le za v cerkev so imeli čevlje in škornje.

¹ Govore: ejda, zejce, pejsa, meša — za ajdo, zajca, pesa, maša.

Mnogo večji je bil njihov kontakt s »poljem«, t. j. s Koroško preko Pavličevega in Šentlenarškega sedla nad Sv. Duhom v Železno Kaplo ter preko Slemenca čez Koprivno v dolino Črne; torej z vso južno Koroško, kamor so lahko prodajali živino, pa tudi odvisno volno in platno, deloma tudi les; bila jim je Koroška bližja in lažje dostopna.

Neznatnejša pa je bila njihova navezanost na ostalo Savinjsko dolino.

Povsem naravno!

Saj do l. 1893 ni bilo do Luč pravzaprav niti prave ceste.

Slabo vzdrževan kolovoz je moral na tej komaj 10 km dolgi progi do Luč kar petindvajsetkrat prečkati Savinjo, a v Igli so bredli vozovi domala celih sto metrov po strugi Savinje navzgor, odnosno nizdol. In z dobrimi konji si komaj zmogel en polovnjak pricijaziti do Solčave.

Ob kakšni hrani so živeli?

Zjutraj je bila prežganka, v katero se je nadrobil ovsenjak, potem pa povojeni ajdovi žganci, od jeseni do pomladi z zeljem, presnim, kislim ali prisiljenim, ali pa s sladko ali kislo repo.

Za kosilo so imeli poleg krompirjeve ali kake zelenjavne juhe bodisi ajdove žgance ali katerikrat tudi zmesne z mlekom; zabeljen krompir, ali zabeljen kruh. Kdaj pa kdaj žličnike, cmocke ali štruklje. Ob boljših priložnostih pa tudi maselnik. Solata je bila seveda zabeljena s svinjsko mastjo, ob postnih dneh pa z maslom. Olja dolgo niso poznali in kupovali.

Enako izdatna je bila tudi večerja.

Za malice in predpoldanke je bilo največkrat mleko, kislo ali topljeno, ponekod pa so imeli tudi kuhane suhe hruške in češnje.

Ob košnji in žetvi, prav tako tudi ob mlačvi pa je bilo zlasti kosilo še obilnejše in izdatnejše, skoroda ženitovanjska gostija.²

Ob nedeljah je bil že ob treh zajtrk in kosilo obenem: juha, bodisi goveja ali od svinjskega mesa, zelje z velikimi kosi prekajenega svinjskega mesa (tudi bravine ali pa posušene divjadi); potem pa mnogokrat še maselnik ali pa silno okusni solčavski kipnjeni krofi.³

K maši so šli v vsednji (vsakdanji, vendar boljši) obleki ter so se preoblekli praznje šele v vasi, kjer je vsaka kmetija imela pri kakem vaščanu shranjeno praznjo obleko. V nekaterih vaških hišah so shranjevali svoje stvari tudi po trije kmetje.

Domov so se vračali pozno popoldne ali šele kasno na večer.

Še v sedemdesetih letih so bile v Solčavi že štiri gostilne: V Marofu, (= Marušnik), Tajčman, Smetnik in Šurm. Pozneje sta se uvrstili med nje še gostilni pri Kavtmanu in Herletova pri Vitežiču, ali, kakor se je še sprva glasilo: Pri mežnarju, kar so pa pozneje domačini preimenovali v »Matevževo«; to ime pa se danes le še redko čuje. Prvotna Vitežičeva hiša je namreč sosednja, manjša in je današnje Herletovo pozidal na Matevževem svetu priznani čebelar, zaveden narodnjak in z vsem srcem SPD vdani Anton Herle, ded pokojnega alpinista Franceta Herleta.

V gostilnah se je točilo tudi žganje in ker je bilo to razmeroma drago — 80 krajcarjev liter — si je čim bolj utiral pot špirit, ki so ga seveda razredčevali. Ta je bil kajpak cenejši in tudi izdatnejši: bolj pekoč. — Vendar so tega sprva pili le bolj drvarji in plavičarji; kmetje so se ga dolgo časa le bolj slabo oprijemali.

Nekateri naprednejši kmetje — Klemenšek — so si narejali domače pitno vino iz borovnic.

² Ob neki taki priložnosti ob košnji sem našel n. pr. pri Covniku še l. 1917, torej v tretjem letu svetovne vojne kar 11 raznih jedi: poleg goveje juhe in mesa tudi svinjsko in telečjo pečenko, smetanov zavitek, solčavske krofe in čaj.

³ Bili pa so tudi časi, ko je bilo v Solčavi veliko pomanjkanje: Troje slabih letin po vrsti je izčrpalo vse živilske zaloge, in še živeča Robanova mati, ki je vzlic svoji visoki starosti še dokaj krepka in prožna skrbna gospodinja na Robanovini, ve iz pripovedovanja svoje matere povedati, da je nastopila takrat silna stiska; imenovali so jo »netek«. Ni bilo kruha niti krompirja niti česar koli drugega ter so ljudje od gladu zbolevali in ginili. Tudi če so se sicer že najedli, niso imeli občutka nasičenja. Uživali so koprive. Sele ko so po preteku treh let dozorele češnje, je bilo konec neteka.

Kave dolgo niso poznali.

Znana je epizoda — ki pa menda ni osamljen primer — katero mi je pripovedoval Kocbek o Frischaufu, katerega je spremljal nekoč v Logarsko dolino — menda je bilo l. 1894 ali 1895, ter o Piskernikovi ženi v nekdanji »Baraki«, t. j. poznejšem Piskernikovem zavetišču, kjer je žena kuhala že dve uri praženo kavo, pa »še ni nič bolj mehka, kot pa sem jo not vrgla.«

Trgovine, vsaj v našem smislu, dolgo ni bilo nobene v Solčavi.

Prvo je ustvaril Paludnik (Vider), ki se je priselil iz Kranjskega ter se potem tu priženil.

Sprva se je zalagal le s soljo in žveplenkami, potem pa že tudi s čajem in sladkorjem ter je postopoma razširjal zalogo še z raznimi železarskimi, gospodarskimi in drugimi potrebščinami.

Prave pošte ni bilo vse do zadnje tretjine prejšnjega stoletja. Še do leta 1900 jo je nosila potovka le dvakrat tedensko v košu iz Luč, do koder pa jo je prinašala lučka potovka že vsak dan iz Ljubnega takisto v košu menda že od l. 1893 dalje.

Sole ni bilo v Solčavi do l. 1912 nobene. Šele takrat je s Kocbekovim posredovanjem uspelo okraj. šol. svetu gornjegrajskemu na ponovno drezanje dežel. šol. sveta v Gradcu izvojevati po 43-letnem boju ustanovitev in zidanje šole.

Prvi učitelj, ki je potem služboval tukaj osem let, je bil Branko Zemljič.

Stavba, podobna prav prikupni vili, pozidana na župnijskem svetu na Vidmu, je bila izredno solidna zgradba, ki pa so jo iz taktičnih razlogov med okupacijo požgali partizani, da ne bi imel v njej okupator zatočišča. — Le škoda, da niso tako solidne zgradbe pozneje popravili, kar bi se dalo napraviti še z malimi stroški; saj ne bi bilo treba drugega kot obnoviti stropove in ostrešje, ker je bilo zidovje izredno dobro ohranjeno. V njej bi lahko namestili 4 rodbine, od katerih bi vsaka imela po dve veliki, zračni in zdravi sobi z vsemi pritliklinami vred.

Kmetije, porazsejane pod Olševo, Raduho in Strelovcem, pa v Logarski dolini, Matkovem in Robanovem kotu so bile ploskovno precej obširne: merile so od 400 do 1800 oralov ter je zato vsak teh kmetov imel po starem avstrijskem zakonu — (nad 200 oralov!) — lasten lov. Vendar se ni ta eksploatiral in izvajal po načelih urejenega lova, kakor so ga gojili graščaki in fevdalna gospoda.

Bolj privlačen pa je bil za vaščane — kočarje. Naravno! Tu je bilo vsaj mesa, in to zastoj! In kdo ne bi bil tu še divji lovec! Lovili pa so seveda najraje v graščinskem: pod Ojstrico in v Raduhi, pa na severni strani Olševe v Thurnovem gamse in srnjad, česar pa niso šteli za tatvino in greh. Le zasačiti te niso smeli!

Kmetje so primerno svojim posestvom — ornega marsikje ni bilo niti 5 %, že precej več je bilo gozdov, a največ pač neplodnega sveta — gojili po 10 do 40 glav govedi, ovac pa nekateri celo do 200. — Znana je odlična solčavska ali jezerska ovčja pasma, ki si je utrla sloves daleč po nekdanjih avstrijskih kronovinah.

Živinoreja je prvenstveno dvignila življenjski nivo Solčave na zavidljivo višino.

Solčavani pa se tudi niso zaplankali samo pred svoje hleve, marveč so si ogledovali živinogojstvo daleč izven solčavskih mej, kjer so dobivali tudi priznanja. Klemenšek, n. pr. je prepotoval Nemčijo, Švico, Belgijo, Holandijo, Italijo in Francijo ter se seznanil z razmerami, ki jih je s pridom uporabljal doma, kar se je sploh dalo uporabiti. Napravil si je n. pr. »mlin na veter«, ki mu je, stoječ blizu gospodarskega poslopja, gnal slamoreznico, steljosek, mlin in mlatilnico. Macesnik pa je poleg tega uporabljal enakega tudi še za žaganje drv.

Drugi pomembnejši in neprecenljivi pridobitveni faktor tega kota pa je bil les.

Le-tega so prekupčevali flosarji gornje Savinjske doline, ki so ga splavljali do svojih žag venecijank.

V začetku 19. stoletja (nekako od 1815—1825) je nakupil od Logarja in Matka ogromne količine lesa koroški grof Christallnigg (Kristalnik), po pripovedovanju pokojnega Šturma-Germela, poštarja v Solčavi, baje edini slovenski grof.

Ta je dal napraviti dve cesti, ki sta držali iz Matkovega kota na Koroško: eno preko Klemenška in Šentlenarskega sedla v Žel. Kaplo, po kateri je izvažal tjakaj oglje iz ogljarn v Matkovem kotu in Logarski dolini; drugo pa preko Perka in Pastirkovega sedla v dolino »Kiselice« — Zg. Bele. Po tej pa je vozil cela debela za ladijske jarbole.

Solčavani — in tujci, Lahi — so takrat dobro zaslužili. Toda to podjetje je Kristalnika končno popolnoma ugonobilo in je povsem obubožal. Obe cesti pa sta se potem zanemarili in skoro docela propadli.

Ker niso imeli Solčavani tesnejše povezave z zunanjim svetom, tudi niso imeli toliko priložnosti, da bi se navzemali bodisi duha bodisi navad le-tega, pa zato tudi niso imeli zahtev po svetski nošnji. Prav to pa je vzdrževalo skromnost v obleki na vedno isti ravni, kar je zopet omejevalo vse nepotrebne izdatke za »gosposke cote«, ki se le prehitro raztrgajo; in tako je ostal denar, kolikor ga ni bilo treba odrajtovati za fronke, doma.

Znano je, da je n. pr. Logar (Jurij, ded današnjega gospodarja na Logarjevini) ob zamenjavi goldinarjev v krone peljal z volmi toliko vsoto srebrnega denarja v Železno Kaplo, da mu je niso mogli tam niti polovico premenjati; ostalega je potem odpeljal v Črno in poslednji ostanek še končno v Gornji grad.

Baharije, kakršna je bila ponekod v dolinskih krajih odlika bogatejših magnatov, Solčavani niso poznali.

Bili pa so napram vsakemu tujcu, zlasti še, če je bil količkaj bolj gospodsko obleden ter uglajenih manir, s katerimi marsikdo ni mogel zakriti nekakega nadkriljevanja »zarobljenega gorjanca«, prav nezaupni in skrajno previdni.

Morda je k temu prispevala svoj delež tudi tako imenovana »bojazen« leta 1851, t. j. desetmesečna vojaška zasedba zaradi poboja treh orožnikov, katerim so hoteli Solčavani in Lučani iztrgati tri mladeniče, ki se niso mogli izkazati s potnimi listi.

Ze če si se tudi skušal čim bolj izkazati domačega, vendar te je že sam pozdrav: Dober dan! Dobro jutro! Dober večer! uvrstil med »gospodo«.

Srčno pa so bili Solčavani vedno silno dobri. Če si si znal pridobiti njihovo zaupanje, si šele imel priložnost spoznati ves njihov blagi značaj in nepokvarjene zlate duše.

Solčava je imela svoječasno tudi svoje domače pesnike in modrece, ki so se »na polju«, t. j. na Koroškem naučili čitati in pisati ter so potem svoje znanje v zimskih dobah podajali in učili kmetiško deco za silo čitati in pisati.

Taka sta n. pr. bila stari Pelinovec, ki je bil prav hud, in pa Fida, ki je imel v svoji knjižnici celo nekaj latinskih knjig. Pa mu je z bajto vred vse zgorelo.

Narodni pesnik je med drugimi bil tudi kmet Klemenšek, čigar pesnitev še hrani pisec teh vrstic med preostalimi papirji. Prav tako pa hranim tudi razne pesnitve (črn notes) pokojnega Ravničarja.

Iz Herletove hiše je bil tudi prirodo pisec prof. dr. Vladimir Herle, pri Martincu v Citirji nad vasjo pa je bil doma že prej omenjeni vseučil. prof. France Štifter - Tvorcev.

Ze prva svetovna vojna pa je posegla tu sem prav občutno in v dokajšnji meri vplivala na mentaliteto in celotno nprav mlajše generacije; še toliko bolj pa je v celoti izpremenila Solčavo po zadnji vojni.

Kmetije od Logarske doline preko Matkovega kota in Olševe do Raduhe, enako tudi vas sama so zapadle požigalčevemu besu okupatorja ter ne kaže, da si še kdaj opomorejo in vsaj v takem obsegu, kot so ga imela poslopja pred vojno — Prodnikov marof n. pr. je bil dolg nad 40 m — se pač ne bodo mogla obnoviti nikdar več.

Nekoč trdnemu miniaturnemu fevdalizmu je tudi v Solčavi odzvonilo.

Slavko Peršič:

V TIROLSKIH ALPAH

(Skupina Texel v Oetztskih Alpah)

Nāše prizadevanje je in mora biti: le navzgor! Vzpenjamo se kvišku na visoke vrhove v polni zavesti, da naši napori in naše prizadevanje ne bo zaman.

G. E. Lammer

1. Ledeniki nad Meranom

Rad bi opisal majhno, a zelo lepo skupino gor, ki se dviguje s svojimi bleščečimi ledeniki nad bujno zelenim Meranom.

Tam doli na ovinku, kjer se tok reke Adiže iz doline Vintschgau (Val Venosta), raztezajoče se med gorami Ortlerjeve skupine in Oetztskimi Alpami, zaobrne proti jugu, proti mestu Bozen (Bolzano), v kotlini, polni toplote in kristalnega zraka, med palmami, cipresami in nasadi eksotičnega rastlinstva, med skrbno negovanimi sadovnjaki in brajdami, na katerih zori izredno zdravilno grozdje, stoji mesto Meran.

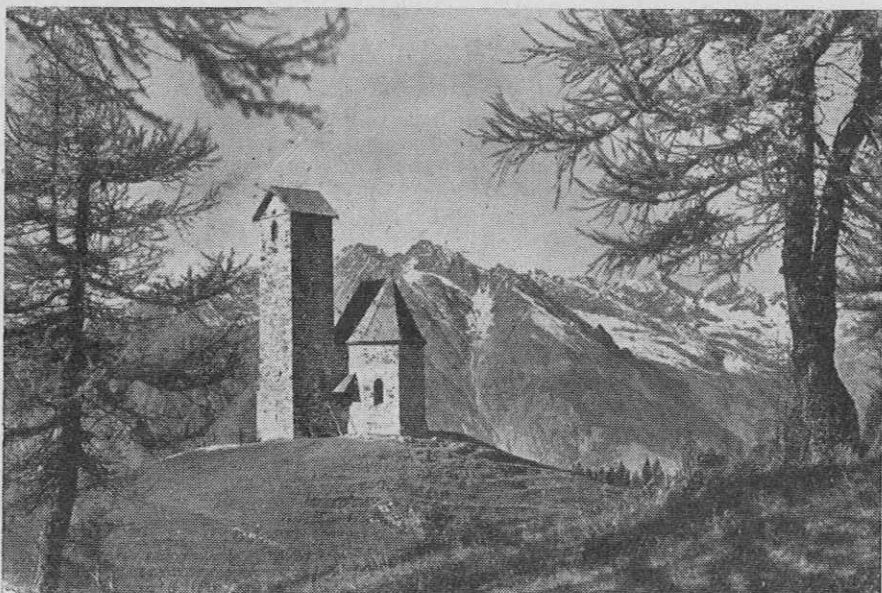
Ta srečni kraj je komaj občutil vojno viхро, kajti vsa nekdanja zelo razkošna gostišča so uporabili za bolnišnice, strehe stavb so opremili z velikimi rdečimi križi in s tem mesto zavarovali z nevtralnostjo, ki je veliki zavezniki niso nikdar kršili. Večni snegovi gorske skupine Texel (Texel-Gruppe, Gioia di Tessa) se zaman ponujajo zelenemu mestu Meranu. Le zelo kratko dobo v letu zmaga je sila zime in osrečuje številne tirolske smučarje in njihove goste, ki se z vzpenjačami dvigujejo na pobočja Sarentinskih gor (Sarntaler Berge) in na skrajne obronke Ortlerjeve skupine. Skupina Texel spada k južni verigi Oetztskih Alp in tako tudi k Centralnim Alpam.

V to skupino gor, ki mi je bila dosegljiva kot Ljubljancanom Grintovci, sem se nekolikokrat pripeljal s kolesom iz Bocna ob Adiži — skozi en sam sadovnjak skrbno negovanega drevja — nato skozi Meran in mimo pivovarne Forst; tu smo se vsakokrat na povratku obvezno ustavili zaradi obilnih porcij golaža in okusnega piva. Končno smo se pripeljali do vasi Parcines, kjer je gostoljubni domačin prevzel naša kolesa v shrambo.

Skupina Texel je majhna, saj ima komaj 24 vrhov med 3000 in 3400 m ter 13 planinsko pomembnejših vrhov od 2330 m do 2865 m, a jo vendar zelo radi obiskujejo vsi, ki so se zamaknili vanjo, gledajoč jo najprej iz Merana in z njenih snežnih vrhov; lepa je iz doline hudourniškega potoka Ziel (Tell), lepa je videti od Lodner-Hütte, lepe so skupine ledeniških jezer, ki se vrstijo v smeri našega sestopa po dolini Sponser, lepa je pot proti gradu Tirol nad Meranom.

Tako sem že približno načrtal pot skozi sredo podkvasto zavite skupine Texel. Na vrhove te skupine so se v letih raziskovanja alpskega sveta in iskanja pristopov na alpske vrhove — nekako od l. 1870 do l. 1900 — povzpeli alpinisti evropskega slovesa: L. Purtscheller, G. E. Lammer, dr. Th. Christmannos, dr. V. Hecht, dr. Th. Petersen, F. Santner, H. Reiner, F. Huber, dr. J. Berreiter, Alfred von Radio-Radiis in drugi. Toda ti alpinisti niso hodili sami po tedaj še neznanem svetu. Najeli so kajpak lovce na divje koze, ki so dobro poznali svoj lovski okoliš in tudi vrhove, na katere so se včasih povzpeli bolj iz potrebe kot za zabavo. To so bili: Ennemoser, Raffener, Hellriegel, Moosmüller, Gerstgrasser, Pinggera.

Dr. Eugen Guido Lammer, ki si je kot filozof s svojimi predavanji in planinskimi spisi prizadeval za globljo vzgojo mladega človeka in mu hotel pokazati, kolikšno bogastvo lahko črpa iz neizmerne zakladnice gorskega sveta, je prehodil prav vse grebene in vrhove skupine Texel ter svoja pota in doživetja popisal v monografiji o tej skupini, objavljeni v »Zeitschrift des D. Oe. A. V.« 1901/1902. Z Lammerjevimi popisi vzponov, specialko, kompasom in cepinom, derezami in vrvjo smo stopali na vrhove. Vodniki pa smo si bili kar sami med seboj: Perathoner, Moravetz, Bernot, Damiani, Dejori in drugi. Nihče

Pogled z Vigiljocha iznad Merana na ledenike skupine Texel

od teh mojih dobrih prijateljev ni bil prej v teh gorah, pa čeprav so vsi domačini, in zato smo bili navezani vselej na svoje sposobnosti, na spretnost v uporabi orientacijskih tehničnih sredstev in — kajpak — na lepo vreme, ki nam je bilo vedno naklonjeno.

Zanimivo pri osvajanju prvenstva na vrhovih skupine Texel je to, da v teh gorah, ki ležijo v bližini italijanskega ozemlja, ni sodeloval niti en italijanski alpinist in tudi italijanskih gorskih vodnikov, nekdanjih lovcev na gamse tod nikdar ni bilo in jih tudi danes ni. Alpinisti nemškega imena so se prvi povzpeli na najvišje vrhove Oetzalskih Alp (Alpi Venoste) pretežno že v prvi polovici XIX. stoletja: na Similaun (3607 m) leta 1834, na Hohe Wilde (Altissima, 3479 m) leta 1840, na Wildspitze (3774 m) leta 1851, na Weisskugel (Palla bianca, 3746 m) leta 1861 m, na Zuckerhütl (3507 m) leta 1862.

S Hohe Wilde so imeli prvi pristopniki prav lep razgled na skupino Texel in lep prehod k njej čez sedlo Eisjöchl am Bild (Passo gelato, 2895 m) na Hohe Weisse, a vendar je zdrknilo mimo teh gora še nekoliko desetletij, preden so začeli z osvajanjem deviških vrhov.

Ko so alpinisti začeli zahajati v skupino Texel, so prenočevali ali na planini Nassreit (Nassereto, 1521 m) ali pri pastirjih na planini Obere Kühälpe (2200 m). Toda že leta 1890 so člani še mladega planinskega društva iz Merana zgradili na vzpetinici nad stekom potov Lasauft in Ziel lepo planinsko kočo in jo imenovali Lodner-Hütte, ki pa so jo Italijani preimenovali v Rifugio di Cima Fiammante (2259 m). S tem je postal dostop v skupino Texel dosti bolj udoben in E. G. Lammerju ni bilo težko obdelati skupino tako temeljito, kot je dotlej še nobeden ni.

Ker sem omenil, da skupina Texel spada k Centralnim Alpam, bo gotovo marsikdo mislil, da so to granitne gore, ki jih obdajajo ledeniki. Pa ni tako. Vrhovi teh gora so večinoma iz belih apnenčastih skladov in le nekateri so iz temnih, lesketajočih se škriljavcev. Okoli gor je okrog 20 manjših ledenikov, zelo podobnih našemu triglavskemu »zelenemu snegu«.

V svojem spisu uporabljam za te tirolske kraje najprej nemška topografska imena in šele v oklepaju navajam italijanska. Če je okoli teh gora prebivalo nemško govoreče ljudstvo že davno prej, preden so Italijani te gore videli, potem so prva imena vsekakor izvirna, vsaj z današnjo rabo so takšna, kajti prvotna — keltska — v kolikor so obstajala, so ali pozabljena ali pa si jih je govorica ljudstva prilagodila svoji izgovarjavi. Sicer pa so italijanska krajevna imena prevod nemških, pa čeprav Italijani trdijo, da so zemljepisna imena v Južni Tirolski germanizirana. Slednje verjetno ne bo držalo, vendar pa naj se s takšnim vprašanjem ukvarjajo filologi.

Nekaj pa sem zapazil v italijanski planinsko-alpinistični literaturi pri uporabi topografskih imen. Ako je pisec v zadregi in se boji, da ne bi dovolj natančno označil kraja, ki ga opisuje, potem navede v oklepaju še nemško ime. O imenu »Alpi Venoste« pa Italijani ne dopuščajo nobene diskusije in trdovratno vztrajajo pri njem. »Venusta Vallis« je ime gornjega toka reke Adiče. Dolino imenujejo Tirolci Vintschgau. Ime pa naj bi ta dolina dobila po Venostih, to je po nekem ljudstvu, ki naj bi tod prebivalo še pred prihodom Rimljanov v te kraje. O tem, kdo so bili Venosti, menda nihče ne razpravlja, ker bi sicer odkrili nekaj, kar bi laško teorijo postavilo na glavo. Za ime Oetztske Alpe pa trdijo, da je neprikladno, ker je dolina reke Oetz avstrijska, opuščajo pa pri tem to, da ta reka kot pritok reke Inn zbira tri četrtine voda iz gora, ki nosijo njeno ime. Ime Tiroler Alpen za ta del Oetztskih Alp pa naj bi bil umetna tvorba Avstrijcev.

V vročih junijskih dneh smo se vzpenjali po ozki dolini potoka Ziel (Tell), ki zbira vode, pritekajoče z raznih strani s številnih snežišč. Prav v tem vročem času je dosti vode, ker snežišča kopnijo zelo naglo. Dvigamo se v strmino, opirajoč se na cepine, kajti v nahrbtnikih je poleg hrane za več dni tudi še vsa plezalska oprema in obleka, kajti Lodner-Hütte že davno ni več oskrbovana. Vzpenjamo se po rebri visoko nad ozko debrijo potoka Ziel, ki se divje zaganja v velike bolvane in silovito pada preko pragov. Zapuščamo slikovito divjino in stopimo na planino Nassreit, kjer nas sprejmejo gostoljubno s sirom, mlekom in kot kamen trdim kruhom. Tirolci namreč ne pečejo kruha preveč pogosto in kadar ga pečejo, ga spečejo kar za ves mesec vnaprej. Ta kruh v obliki plošč, enakih srbskemu lepinju, dodobra prepečejo in potem hranijo na suhem. Šele pod krepkimi udarci s pestjo po ploščah so se te razletele in morali smo nato počakati, da so se koščki namočili v mleku. Na tej planini sem bil tako rekoč doma. Že dvakrat prej sem tu prenočil in užival polno zaupanje pri domačinih. Nekdaj lepa koča Lodner-Hütte je postala namreč žrtev podivjane vojne drhali in že davno ni bila več prikladna za prenočevanje, o tem smo se kmalu prepričali. Popolnoma so razdejali njeno notranjost. Poleg stolov in klopi so pokurili nekatera vrata in povsod so ležali kupi smeti, trohnečih in razpadajočih desk, kupi gnile slame. Po vsem tem je gomazelo mrčesa in na kosteh so se gostile podgane. Toda domačini so mi zaupali, kako naj si uredim boljše prenočišče. Kapelici, ki je blizu koče, je umikajoča se vojna drhal prizanesla in v tej kapelici v zaboju je bila poleg preprog tudi odeja.

Vzpenjali smo se in prišli na planino, na kateri so se pasli tropi jarcev. Steza drži tu čez potok Schrabachl (Seran) pod mogočnim slapom, ki se nam je zdel iz doline ozek in visok. Noč je bila že legla na zemljo, a mi smo se še vedno lomili pod težo nahrbtnikov na strmi poti. Postalo nam je laže, ko smo na ovinku pri velikem križu (2170 m) opazili, da je hude poti konec. Spustili smo se najprej v četrto kotanjo na tej poti v »Im Gingl« in kmalu nato prišli k dolgem hlevom na planini Obere Kühalm. Bila je že skoro polnoč, ko smo stali ob potoku Lasauff (Lasa) tik pod kočo Lodner-Hütte in zaman iskali prehoda čezenj. Čez dan so se na ledenikih ob močni sončni pripeki odtajale velike množine ledu; zato je bilo korito tega sicer nedolžnega potoka napolnjeno z vodo do vrha. Skupina italijanskih mladeničev, ki pač ni mogla najti miru v razdejan in smrdljivi koči, je zapazila naše svetilke in nam prišla na pomoč, ker so imeli že nekaj izkušenj pri prehodu čez ta potok. Vrgli so nam čez potok konec vrvi, ki smo jo pritrdili ob štor. Nato smo se sezuli, slekli hlače in vso kramo skrbno naložili na nahrbtnike, potem

Lodner (3220 m), Hohe Weisse (3280 m), Eisjöchl am Bild (2895 m)
in Hohe Wilde (3479 m)

pa naglo v ledenomrzlo vodo, ki je segala do pasu. Sila hudourniškega potoka ni prizanesla enemu izmed tovarišev; čeprav se je krepko držal, ga je spodneslo in potunkal se je skorajda do vratu. Po hladni kopeli smo se hitro otrli in kar bosi stekli v planinsko kočo, kjer smo bili deležni vročega čaja.

Poiskali smo si kotiček, ki smo ga dobro očistili in nato nanj položili preproge, ki sem jih skrbno organiziral po navodilih iz Nassreita. Polegli smo in šele porajajoči se dan nas je spravil spet na noge.

2. Prevelik načrt

Napravili smo načrt, po katerem naj bi v enem dnevu obiskali čim več vrhov. Po vrsti naj bi bili na vrhovih Texel, Roteck, Schrottner, Hohe Weisse in Lodner. Časa smo imeli dovolj in tudi vreme nam je bilo naklonjeno.

Texel Spitze (Cima di Tessa, 3317 m) je vrh, po katerem nosi skupina ime, čeprav ni njen najvišji vrh. Kratek pečevnati greben obdajajo z vseh strani ledeniki, razen z jugovzhodne. Največji med temi je Texel Ferner (Vedretta di Tessa), ki ima velike reže in je sploh zelo lepo razčlenjen. Med njim in sosednim severovzhodnim vrhom Roteck je sedlo Texel-Joch (Giogo di Tessa, 3186 m), s katerega smo se povzpeli na oba vrha.

Po dolini potoka Lasauft navzgor smo sledili zabrisanim sledovom steze in smo se nato po drnastem pobočju povzpeli do trigonometrijske točke 2549 m, od koder smo krenili na desno na ledenik, sredi katerega leži jezerce »Blaue Lack« (Lago azzuro, torej Sinje jezerce). Po kratkem prečanju ledenika smo dosegli pečevnati pomol, plezali po pečevnatih policah in gredinah, ki so ponekod izpostavljene, in smo brez posebnih težkoč dosegli sedlo Texel-Joch. Tu smo pustili svojo prtljago in nato, sledeč gornjemu robu lede-

nika Texel Ferner, smo dosegli vrh Texel Spitze. Ogledali smo si sosednji vrh Rotek in pot nanj; vedeli smo, da bomo z njim imeli nekoliko več dela in da bomo morali uporabljati vrv.

V sedlu smo bili, kot bi mignil, pobrali smo svojo prtljago in nadaljevali smo pot proti jugozahodnemu grebenu Roteka. Na strmem in izpostavljenem snežišču smo se varovali z vrvmi. Kmalu pa se je snežišče položilo in hoja po njem je bila zopet lahka. S snega smo prestopili v naložene in zato prav malo trdne sklade škrljastih lusk, ki so se drobile in krhale pod našimi nogami. Zato smo na izpostavljenem grebenu plezali počasi in pazili, da nismo zrušili kar cele skladovnice lusk. Opirajoč se na levo in desno, smo gledali, kam smo postavljali noge. Smer nas je pripeljala v škrbinico pod opastjo. Tudi tu smo se morali prebiti in po kratkem plezanju smo si na vrhu stisnili roke.

Rotek Spitze (Monte Rosse, 3336 m) je najvišji vrh v skupini in zaradi njegove osrednje lege je z njega zelo lep in obsežen razgled. Videli smo vrhove Sarentinskih gor. Na teh vrhovih smo bili že nekolikokrat v zimskem času, videli smo dolomitske vrhove, med njimi Marmolado in Cimon della Pala, vrhove skupin Presanella, Adamello, Cevedale, Ortler, Bernina, in bliže nam Weisskugel, Similaun, Wild-Spitze, Hohe Wilde, dalje Zillertalske Alpe, Gross Venediger in Gross Glockner in še nešteto vrhov, ki smo jih sproti določali z zemljevidom in busolo.

Ko smo se razgledali in spočili, smo jeli sestopati najprej po vzhodnem grebenu po sledovih nekdanje nadelane steze. Krenili smo kmalu v levo na ledenik Rotek-Ferner, čez katerega smo se motali precej časa, dokler nismo prišli na travnate vesine. Po njih in po skrotju, zaradi katerega ima vrh Schrottnner (Croda rotta, 3179 m) svoje ime, smo se povzpeli na vrh pa tudi hitro navzdol, kajti dan se je že nagibal. Nekaj neverjetnega je, kako hitro tečejo ure, ko iščemo prehode čez snežišča in čez reže, potem pa še v debelem grušču, kakršen pokriva to goro. Končno smo prišli spet na neko stezo in po njej v kočo Lodner-Hütte.

Zjutraj smo z očesom po zemljevidu zajeli več, kot smo v resnici zmogli za ta dan. Pa smo bili kljub temu zelo zadovoljni.

(Se nadaljuje)

Lenčka in Ivo Valič:

V DEŽELI FJORDOV...

(Iz dveh dnevnikov)

I.

Lillehammer

Naključje me je zaneslo v prostorno izbo lesenega, v starinskem slogu grajenega dvorca. Z odprtega ognjišča, od grobo tesane mize, iz starinske rezljane omare veje vame duh starodavne, kmečko patriarhalne Norveške, s katero sem se prvič srečala še kot otrok: tedaj, ko sem na polici v očetovi knjižnici odkrila knjige, pisane z isto roko, ki je tamle na mizi pred nekaj leti za vedno zapustila nedokončan rokopis.

V domu Sigrid Undsetove stojim, pisateljice, ki je dovršeno in z ljubeznijo ohranila podobo nekdanje stare Norveške sedanjim rodovom. Notranjost njenega doma je veren posnetek iz tistih dni in zdi se, da bodo vsak čas dostojanstveno vstopili skozi duri junaki iz gudbrandsdalske doline.

Skozi okna pa vdira šum dvajsetega stoletja. Nedaleč od tod, tam spodaj ob jezeru Mjōsa, se je razprostiralo mestece Lillehammer, leseno, kot večina norveških krajev in skromno na pogled, vendar po stopnji svojega gospodarstva in kulture enakovredno kateremu koli modernemu evropskemu mestecu.

V tem, tudi turistično cvetočem kraju, se pričinja iz oči v oči moje ponovno srečanje s prelepo deželo fjordov...

Z Meto sva v knjigarni že neštetokrat zavrteli stojalo s pokrajinskimi razglednicami. Izbirava svoj potepuški cilj. V Lillehammru pozna že vsak kotiček in čas je, da se napotiva občudovat samotno in divjo lepoto fjordov zapadne obale.

Mestece ob Mjosi se namreč po krotkosti svoje okolice ne sklada popolnoma s predstavo tujca o mrazu in ledu severnih pokrajin, o samotnih gorah in pustih planotah.

Ne, saj vsega tega ne manjka Norveški, ki se vsa ozka in pretegnjena razteza daleč v Arktiko, zaradi česar en del njenih ljudi živi tako blizu severnega tečaja kot z izjemo Eskimov na Grönlandu in Amerikancev na Polarnem arhipelagu nobeno človeško bitje na zemlji.

Vendar pa je prav ta izredna dolžina, skupno s toplim zalivskim tokom ob obali, vzrok za edinstveno raznolikost pokrajinske in klimatske slike, kar dodaja naravnim lepotam te dežele svojevrsten mik in čar. Kakor muhasta lepota je, vsak hip drugačna!

Tu na jugu mi je pokazala svoje najpristrčnejše lice. Že v Oslu sem se kar malce osupla zazrla v mirni zaliv, odprt na široko soncu in južnim vetrovom. Poletje ob njem je toplo kot kjer koli v srednji Evropi in zimski mraz nič hujši. Zato ni čudno, da se je v prestolico, razprostrto na široko po gričih okrog Oslofjorda, zgrnila kar dobra sedmina trimilijonskega naroda.

In pokrajina ob Mjosi? Kakor košček Gorenjske je, prenesen na skrajni severozahod Evrope, le da oko za nizkim hribovjem pogreša razdrapanih silhuet naših skalnatih velikanov.

Zemlja tod okrog ni vzvalovala više od 1000 metrov. Vendar bi bila šla prav rada na potep po položnih pobočjih kakor toliko domačih izletnikov. Dolgi in ravni gorski hrbti so pokriti čez in čez z debelo odejo gozdov. Prepreženi so s cestami in pešpotmi, ki se po večini končujejo na slepo — pri kmetiji, hotelu ali planinski koči. Globlje v notranjosti, proč od glavne doline, je samotnejše. Po stezah od koč do koč je včasih ves dan hoda in narava se nudi popotnemu v vsej svoji pravadni, nedotaknjeni lepoti.

Naj še tako premišljam: prozaična praznina v žepu uspešno tekmuje z romantiko lillehammerskih gozdov. Če hočem do fjordov, ne morem drugam! In tako naju je z Meto našlo toplo avgustovsko jutro na deželni cesti št. 50, ko s spalnimi vrečami, suho hrano in zemljevidom v nahrbtniku pešačiva proti severu.

Gudbrandsdal

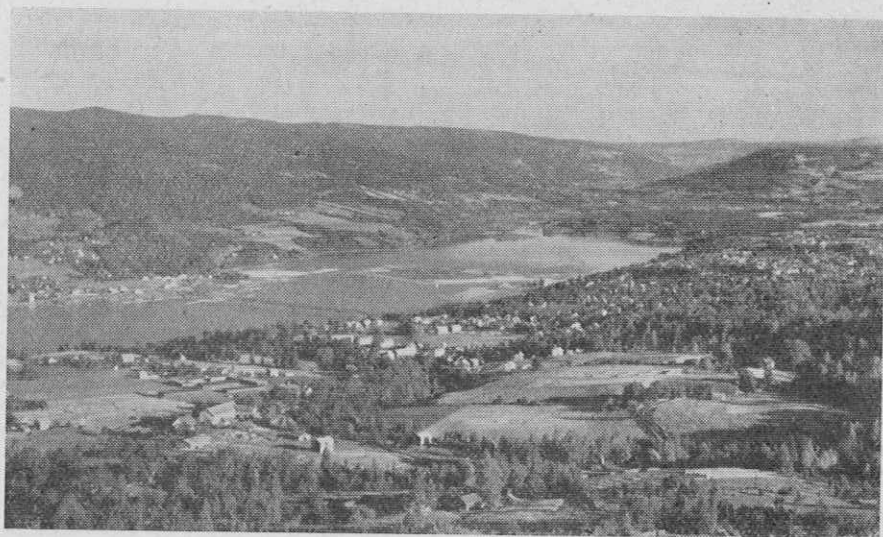
Mjosa, najdaljše norveško jezero (200 km), ki se pričenja že daleč na jugu, blizu Osla, se severno od Lillehammra močno zoži in odmerja vijugasti tok spodnjemu delu prijazne in lepe gudbrandsdalske doline.

Doline so značilnost Norveške. Medtem ko so na zahodu kratke, tesne in globoke, se na vzhodu prostorne in plitve vlečejo na velike daljave — sam Gudbrandsdal je dolg 180 km!

Skupno s fjordi razkosavajo podolgem in počez deželo, ki predstavlja pravzaprav eno samo gorsko ploščad s povprečjem 500 metrov nadmorske višine in le redkim nižavjem.

Stara bajka pripoveduje, da je Norveška nastala iz skale, katero je skupaj s prgiščem prsti vrgel na zemljo sam zlodej. Prav zares: potem, ko so se ob koncu ledene dobe začeli ledeniki umikati, sta hlad in nerodovitnost njenega goratega osrčja še dolgo zadrževala prve naseljence ob morju, ki jim je dajalo kruh. Tja, na obalne ravnine, je padla tista pest rodovitne grude — in pa na jugovzhod, ob Mjoso. Zato so se tukaj najgostejše naselili svetlolasi Nordijci, ko so sčasoma pogumno kolonizirali vso notranjost.

Koračiva in voziva se mimo domov njihovih potomcev. V srcu kmečke Norveške sva. Skopo odmerjena zemlja je že stoletja obdelovana z razumom in ljubeznijo, zato je farmarstvo še danes važna gospodarska panoga. Farmarstvo, pravim, ker kmečki živeli ni strpan v vaseh, kot smo navajeni pri nas, marveč so kmetije raztresene posamič po vsej dolini. To še povečuje naravno nagnjenost Norvežanov k individualizmu, za kar pa se morajo brez dvoma

Lillehammer

zahvaliti tudi dejstvu, da niso nikdar tlačanili v fevdalnem jarmu kot kmetje povsod drugod po Evropi.

Lepa je pot ob Mjösi! Čudoviti borovi in smrekovi gozdovi pokrivajo njegove bregove, zelene ravnice s polji in travniki so se položile k vodi in se izmenjavajo s prijaznimi griči. Za njihovimi oblimi hrbti se skrivajo majhna jezercja in nešteti potočki jim pojejo svoje vesele pesmi.

Ozko kakor reka pušča jezero dovolj prostora za cesto in železnico, ki vežeta sever z jugom in dajeta življenjski utrip naseljem vzdolž obeh bregov. Na svojih valovih pa nosi Mjösa leto za letom na tisoče posekanih debel na jug, kjer doživljajo v obrežnih obratih svojo preobrazbo v papir, celulozo, umetne mase in druge lesne produkte.

Na zahod

Na križišču sva, v bližini kraja Otta. Za nekaj časa na svidenje, prijazni Gudbrandsdal!

Cesta teče naravnost proti zapadu ob reki Vågåvn.¹ Nekaj čudnega je s temi rekami! Najprej so čisto skromne, nič posebnega ni na njih. Nenadoma pa se na široko razlijejo po dolini, da jih človek nehote zamenja z jezerom. Voda je marsikje tako nizka, da mivka z dna v dolgih jezikih proseva skozenjo in živina nemoteno brodi z ene na drugo stran. Kaj kmalu pa se reka spet ubogljivo stisne med nizke bregove, ob katerih se vrste redke kmetije in še redkejša majhna naselja.

Iz debelih, rjavih brun grajena poslopja nama vzbujajo pozornost s svojo starinsko lepoto. Norveška je klasična dežela lesne arhitekture in tudi kmetje so vedno uporabljali les za postavljanje domačij. Zahteva po centralni kurjavi, vodnih napravah in opaženih sobah je sicer končala dobo tradicionalnih arhitektonskih oblik, ni pa jih v celoti izpodrinila. Zato v notranjosti dežele še danes stoje po starem tesani domovi, pokriti z rušo, s seniki in kaščami, dvignjenimi na lesenih nogah visoko od tal, slikoviti in presenetljivi v svoji originalnosti.

¹ izg. Vogovn.

Srednjeveška zunanost pa nikakor ne krije v sebi zaostalosti. Na kmetijah brne telefoni, na poljih robota stroj in zdaj, v poletju, se po njivah ves dan vrte avtomatske škropilnice, kajti padavin je tod malo, zemlja pa ne rodi, če ni moče.

Miljo za miljo² prodirava proti zahodu. Nekoč je potovanje k fjordom in goram zapadne obale pomenilo pustolovščino, katero so si privoščili le pogumni turisti. Danes je norveški turizem na mednarodni ravni. Po lepi in varni cesti brzi avtomobil za avtomobilom, prenekateri izmed njih okrašen z mogočnim rogovjem severnega jelena. Lovci, pomisliš in jih občuduješ, dokler ne odkriješ, da to robo na debelo prodajajo otroci ob cesti skupaj z rdečimi vrtnimi jagodami.

Pokrajina se spreminja. Samotneje je in hladneje. Da je Norveška res redko naseljena, občutiš čedalje močneje. Cesta se vije skozi gozdove ob reki Otti, v katero se je prečil Vågåvn. Otta je živahnejša, globlja in prekrasne zelenomodre barve. Pot se dviga z reko vred in se zariva med vedno višje hribe. Vznोजje jim pokrivajo macesnovi in brezovi gozdovi, po vrhovih je trava, ruševje in krpe snega. Ta poleti ne skopni v višini nad tisoč pet sto metrov, ker je temperatura podnebja precej stanovitna in ne pozna hudih pomladanskih ali poletnih skokov.

V predgorju Jotunheimena smo, velike centralne gorske skupine, ki ji kraljuje Galdhøpiggen, najvišja norveška gora (2469 m).

Pokopališče in majcena šola med bori, skrinjica za pošto, viseča na plotu ob cesti, lesena, rezljana srednjeveška cerkvena, ki so ji obrtniki starih dni z živo domišljijo okrasili portal in streho s pošastmi, katerim nihče več ne ve pomena — vse to me spomni, da v tej samoti bivajo ljudje. A delo človeških rok se izgublja v prostranosti narave. Ves neznanen se zazdiš samemu sebi, ko minejo še zadnja bivališča in se znajdeš sredi skalnate, mahovite pušče, v kateri se pritlikava breza kot edino drevo bije z mrazom, snegom in vetrovi in v kateri se zdi cesta kot rešilna bilka, ki drži do prijaznejših krajev. Nekam predrzno se preriva reka skozi to mrtvo samoto. Črno, zlizano granitno hribovje se ogleduje v njej, v ozadju pa se dvigujejo z večnim snegom in ledom pokrite gore.

Po dolgih urah samote naju pozdravlja naselje Grotli toplo kot svetilnik vračajoče se mornarje. Pravzaprav sploh ni naselje — le razkošen hotel in avtobusna postaja stojita na križišču, od katerega drži pot na eno stran k Nordfjordu, na drugo v Geiranger.

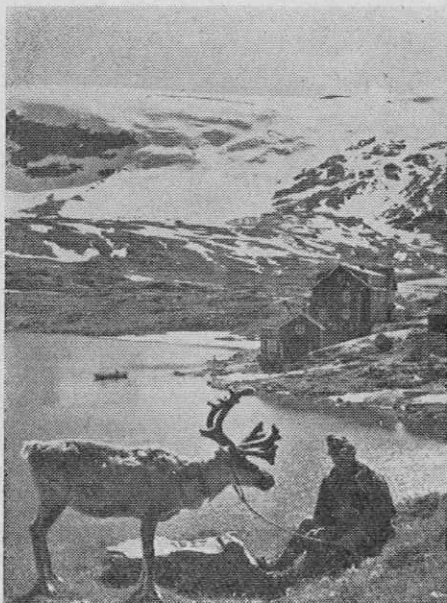
Zunaj dežuje. Še dalje, pod hribi, nosi veter sneg čez planoto. Skozi okna tople sobe nas gledajo zaledenene gore hladno, tuje. V avgustu smo in mimo se še veselo vozijo turisti. A še nekaj tednov in gore bodo zasule cesto s snegom kot ubogega črvička. Komaj v juniju se bo človek s težavo preril skozi snežno plast in še bo stal snežni zid ob vozilu za dva moža visoko.

Spoštljivo gledava ostanke ledene kape, ki je nekoč pokrivala vso severno Evropo. Raztreseni so po vsej deželi, a najbolj prostrana je ledeniška skupina Jostedalubre, zahodna meja Jotunheimena, katere severni rob se vidi iz Grotlija in nosi čudna imena Skridulaupbre in Sikkellbre.

Večina teh ledenikov, katerih največji je debel ca. 500 metrov, predstavlja že prave gorske kamenine, ki je pretrda, da bi se drobila, kar jemlje njih zunanosti potrebno slikovitost.

Pred manj kot sto leti je bil Jotunheimen še prav malo znan. Le kmetje ki so potrebovali planinske pašnike in predrzni raziskovalci so zašli v njegove divje predele. Šele l. 1844 je geolog, prof. B. M. Keilhau skupno z dvema tovarišema prvič poizkušal doseči vrh Galdhøpiggena. Tik pred vrhom se je morala odprava vrniti zaradi megle in snežnih plazov. Šest let kasneje je bil vrh premagan.

² norveška milja = 10 km.

Prijatelja v gorah

Lesena norveška cerkev iz srednjega
veka

Danes je po zaslugi Norveške turistične zveze in pionirjev, kot so bili Knud Vole in Olav Røishem, Jotunheimen eno izmed najbolj popularnih gorskih letovišč Norveške. Mreža dobro markiranih poti med kočami in organizirana vodniška služba omogoča množicam planincev vseh vrst hojo po ledenikih in uživanje razgleda z Galdhøpiggena — strehe Norveške.

Geirangerfjord

Bližava se cilju. Avtobus se drzno vzpenja proti gorskemu prevalu. Vožnja je drago plačana, zato vključuje stranski vzpon po »zračnih«
serpentinah na vrh Dalsnebb (1500 m), kjer je razgledna točka.

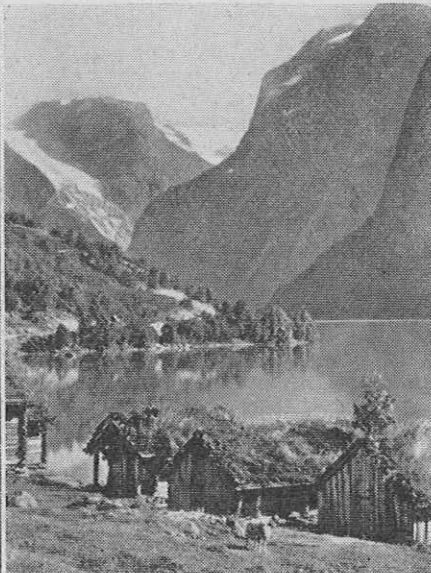
Svet pod nami odkriva čudovit kontrast: na levi modro, spokojno ledeniško jezero pod vencem ledenikov, v globini na desni črni ozki jezik Norveškega morja, Geirangerfjord. Strmo se spušča do njega cesta po goli, zeleni dolini, posejani s skalovjem in redkimi iglavci. Vzporedno s cesto si je izjedla strugo voda. Neukročeno se spušča k fjordu, prekriža nam pot, šumi nam ob strani in spet zavija v stran, proti bregovom, kjer se med skalovjem pasejo ovce. Nekaj pastirskih koč čepi v strmini. Komaj se ločijo od okolice; sonce in dež sta jim sivo pobarvala lesene stene, na strehe se je zasejala trava s pobočij.

*

Mrači se. Stojiva na pomolu in gledava zdaj pisane hišice, nakopičene v bregu, zdaj konico Geirangerja, ki se je zajedel tako neverjetno globoko v notranjost. Tu, kjer se stikata v tesni med gorami konec oceana in rob kopnine, je bilo nekoč samo revno ribiško naselje. Dvajseto stoletje je spremenilo Geiranger v privlačno turistično točko. Zraslo je nekaj lepih hotelov, trgovin in pensionov. Cesta na eni in reden ladijski promet na drugi strani sta prinesla v osamelu vasico življenje, denar in napredek. Kljub temu je ostala

Geirangerfjord

Nordfjord

majhna, zgnetena med pobočja in kar se mene tiče, se ne morem znebiti občutka, kot bi bila nekje na koncu sveta, v tej samoti.

*

Majhen parnik nas nosi po fjordu ven, v smeri odprtega morja. Edina vez z zunanjim svetom je, saj ob obali ni niti skromne steze. Cesta se je končala v naselju Geiranger, naprej zanjo ni prostora. Gore na desni in levi vstajajo naravnost iz vode. Gledam strma, malo porasla pobočja. Sem in tja opazim visoko nad fjordom v breg prilepljeno kmetijo. Gora se je tamkaj prelomila v polico in ustvarila majhno ravnico, kjer se je obdržala rodovitna prst. Pravo čudo je, kako je človek našel tja gor, posejal zemljo in si zgradil skromen dom. Po suhem ni poti do tja, le kamenita steza se spušča strmo do vode, kjer je privezan čoln. Leto in dan prežive ljudje v gori, s civilizacijo jih vežeta čoln in telefon. Družine na najbolj izpostavljenih mestih se preselijo pozimi v Geiranger, ker bi bile sicer v življenjski nevarnosti. Ni čudno, da mladi rod zapušča domove in odhaja za delom drugam, proč iz te samote, v kateri živijo ljudje kot pokopani. Opuščene hiše trohne, zasipajo jih zemeljski usadi...

*

Se nekaj je nepozabno: slapovi. Izpod sneženih in ledenih gorskih kap se poraja voda, ki teče vso pot od vrha po površini v srebrnih trakovih; zbira se v hudournike in se zliva v slapove, ki padajo na stotine metrov globoko v fjord. Ogromno je vode na Norveškem. Za tujca je mikavnost, za domačina pomeni več. Norveški naravni zakladi ne vsebujejo premoga. Znanost pa je ustvarila beli premog, elektriko, iz neomejene vodne moči. Tisoče rek, ki nastajajo iz topečih se ledenikov, prekinjajo v njihovem toku slapovi in brzice in ubogljivo dajejo svojo moč človeku, ki jih je ukrotil. Edisonov dinam na vodni pogon je dal Hammerfestu, najsevernejšemu mestu na svetu, prvo elektrarno te vrste v Evropi in od takrat dalje je elektrika Norvežanu največji pomočnik v industriji in doma.

Slapovi »Sedem sester« v Geirangerfjordu

Geirangerfjord je odcepek Sunnylvfsfjorda, ta pa je spet le stranski rokav Norddalsfjorda, v katerem sva se končno izkrkali.

Voziva se po zelenih dolinah zapadne obale, med čudno oblikovanimi, ostrimi vrhovi njenih gora. Sunnmøre se imenuje pokrajina in Slogjen je njen najvišji vrh (1588 m). Podnebje je tu vlažno, zato je dosti zelenja. Ljudje se varujejo pred vlago v hišicah z zidanimi temelji, pisano prevlečenih z oljnato barvo.

Se enkrat se popeljeva preko vode Storfjorda, potem pa sva kmalu v Alesundu.³ Morje obliva to veliko ribiško mesto tako, da se zdi, kot bi plavalo na vodi. Zazreva se v odprti ocean. Zahodneje ne moreva...

Sivi ocean in temne gore, obala, razbita v stotine otokov in otočkov, ropot ribiških barkač in kriki galebov se zlivajo s škrljasto sivim mestom v edinstveno harmonijo, katere ne bova zlepa pozabili...

Povratek

Zavili sva na sever, proti Romsdalsfjordu in potujeva ob njem. Cesta se vije precej časa ob položni obali. Navajen kraškega sveta ob Jadranu, si človek težko zamišlja, da se vozi ob morju, ko gleda cvetoča naselja sredi polj in travnikov, ležeča tik ob vodi.

Ko pa mine ravnina, cesta komaj najde prostor na obali. Hrib sega prav do vode in cesta se srdito zagriže vanj. Predor se vrsti za predorom, kjer pa se zmuzne pot med pobočjem in morjem, je marsikje potrebna streha nad njo, po kateri grmi v vodo kamenje in pozimi sneg.

Mnogokrat na norveških cestah človek pomisli na pionirje moderne Norveške. Velike naloge so stale pred njimi in ne najmanjša je bila, ustvariti mrežo dobrih prometnih zvez križem po deželi. Izsekali so poti skozi gozdove, vrtali predore, klesali cesto v živo skalo, napeli žice na ogromne daljave, ukrotili in premostili divje vode.

³ izg. Olesind.

Pokrajinski motiv iz Romsdalsfjorda

Dolina Romsdal naju je zopet pripeljala od severa navzdol v zgornji Gugbrandsdal. Stara znanka je tod tesnejša kot na jugu. Zastržila se je z dvotisočaki, ki tvorijo gorski skupini Dovre in Rondane. Zadnji je glavno torišče norveških alpinistov. Temni vrhovi so se ovili v meglo in nama le semtertja pokažejo svoje strogo in mračno lice. Ozka dolina naju skoraj utruja in kar veseli sva, ko se znajdeva v prijaznem Dombåsu in kmalu nato v Otti, od koder nama je pot do Lillehammra že dobro poznana.

Poletje v Gudbrandsdalju je v polnem razmahu, prav tako kot turistična sezona. Počitnice so tu in norveški ljudje jih temeljito izkoriščajo. Srečujeva jih, ko potujejo peš, s kolesom, v ropotajočem Fordu ali elegantni limuzini — kakor jim pač dopuščajo finančna sredstva — in uživajo naravne lepote svoje domovine.

Redki so Norvežani, ki ne pohite v naravo, kadar jim le dopušča prosti čas. To je narod, ki ga civilizacija še ni pokvarila. V vsakem izmed njih se še pretaka nekaj krvi Nordijcev in Vikingov, mornarjev, kmetov in raziskovalcev, vedno povezanih z naravo. Vračajo se k njej leto za letom. Ta privrženost in ljubezen do nje ni le nacionalno pobarvana, ampak ima svoje korenine v tisočletni povezavi in borbi s to čudovito, a neizprosno zemljo. »Od prvega dne, ko je človek stopil na njena tla, so se naravni pogoji dežele povezali, da napravijo iz njega Norvežana!« je pojasnil eden njihovih znanih arheologov, prof. A. W. Brøgger.

Res! Trden in nepopustljiv kakor gore, med katerimi živi, se je norveški človek spoprijel s svojo zemljo. V tem boju je padal in omahoval, vstajal in zmagal.

In bil je iskren, ko ji je v svoji narodni himni zapel visoko pesem ljubezni:

*Ja, vi elsker dette landet...
Da, z gorečo vdanostjo ljubimo to deželo
z njenimi tisoč domovi, v katerih
norveški mož in žena čuvata domače ognjišče...*

(Dalje sledi)

DRUŠTVENE NOVICE

Arh Ivana, oskrbnica, roj. 24. III. 1875 v Srednji vasi, je umrla in bila pokopana na pokopališču v Srednji vasi.

Imenovana je bila prva oskrbnica v Triglavskem domu na Kredarici od leta 1901 pa do 1922. leta.

21 let je stregla planincem na tej postojanki in to še v času, ko so bili v dveh sosednjih kočah Nemci. Ko je zapustila to službo, je vsa leta še hodila na planino z živino čez poletje, vse do lanskega leta, ko se je novembra poslovila od planin.

Planinci jo bomo ohranili v hvaležnem spominu!

Celjska Cinkarna je drugi največji delovni kolektiv v mestu ob Savinji. Med 1700 člani tega kolektiva je bilo vedno precejšnje število planincev, članov PD Celje. Ti so pred štirimi leti začeli misliti na to, da se organizacijsko bolj strnejo in osnujejo svojo planinsko skupino, ki bi naj skrbela za širjenje planinstva med delavstvom. Med pobudniki skupine so bili tov. Kunej, Kerček, Zele, Kukovič in drugi. Uprava tovarne je šla skupini izredno na roke, saj je direktor tov. Hilbert Kamilo sam velik prijatelj narave. Tako je bilo skupini omogočeno, da je od PD Celje, ko je bilo to zaradi investicij v Logarski v finančni zadregi, odkupila depandanso, ki jo je postavilo PD Celje ne daleč od Planinskega doma v Logarski dolini. Za neopremljeno stavbo so planinci Cinkarne dali 1 milijon, nato pa stavbo v kratkem času lepo opremili in pri tem zabeležili 600 ur prostovoljnega dela. Da so prav storili, je gotovo, saj je njihov dom v sezoni ves čas zaseden.

Na čelu skupine je tov. Kerček Rudi, gospodarske funkcije vrši tov. Kovač Mišo, blagajno vodi Govejšek Lea. Skupina ima svoj foto krožek, ki ga vodi tov. Zele, ki je bil več let odbornik PD Celje. Marljivo je propagandno delovanje skupine. V tovarni opremljajo dve izložbeni omarici, v katerih menjavajo slike in priobčujejo obvestila članom. Priredili so že nekaj predavanj s skioptičnimi slikami, propagirajo transversalo in redno prireajo izlete. Pri tem jim gre na roke sindikalna podružnica, ki jo vodi Štajner Valter, in to s tovarniškim avtobusom. Z izleti nameravajo spoznati najprej najodboj celjsko okolico in Zasavje, nato pa bodo krenili v Julijske in morda naprej. Stevilčno skupina stalno raste. Ob letošnjem obnem zboru v februarju je štela 112 članov, med temi je 65 delavcev.

Delo cinkarniških planincev je treba vsekakor pohvaliti. Pri razvoju planinstva v delavskih vrstah je to lep zgled. Prebuja se tudi planinska skupina v Tovarni emajlirane posode, ki je pred leti štela blizu 300 članov, v skupino pa so se organizirali tudi planinci »Betona«.

IZ SEJNIH ZAPISNIKOV UPRAVNEGA ODBORA PZS

PZS je poslala na vsa društva okrožnico, s katero jih je obvestila o obveznem prispevku po din 20.— za jugoslovansko himalajsko odpravo. Gre za sklep skupščine PSJ, po katerem so dolžni ta prispevek plačati hkrati s članarino vsi odrasli člani razen mladincev in pionirjev. Ta prispevek so dolžne zbirati vse republiške planinske zveze za delno kritje stroškov priprav te odprave.

UO PZS je odobril din 150.000.— za pokritje stroškov alpinističnega treninga, ki se bo vršil še letošnjo zimo v Julijcih. Določeno je, da se bo vršil dvakrat po 4 dni s 30 udeleženci. Komisija za alpinizem se bo obrnila tudi na PD, ki naj bi po svojih močeh prispevala k stroškom tega treninga.

Dne 24. in 25. III. t. l. se bo vršil v Kostanjčevi koči na Dobri sestanek načelnikov alpinističnih odsekov, ki bo podal pregled 10-letnega dela alpinističnih odsekov in zbral kandidata za načelnika Komisije za alpinizem.

Komisija za GRS pri PZS je sklenila, da se bo obrnila na vse gorsko reševalne postaje z vprašanjem, ali ne bi letošnji zbor reševalcev odpadel in bi se vršil samo sestanek načelnikov gorsko-reševalnih postaj, ki naj bi zbral kandidata za načelnika komisije in odločil o vsem drugem. Komisija je bila mnenja, da zbori reševalcev v taki obliki, kot so se vršili doslej, ne zaležejo toliko, kolikor stanejo, in da bi bilo morda umestnejše in veliko ceneje, če bi se morda eno leto vršil zbor reševalcev, naslednje leto pa sestanek načelnikov gorsko-reševalnih postaj, ali pa vsako leto sestanek načelnikov postaj, na vsako drugo ali tretje leto pa zbor reševalcev. Moštvo postaj pa bi moralo seveda poprej pooblastiti svoje vodje, da smejo glasovati v njihovem imenu. V tem smislu bi bilo potrebno potem tudi urediti pravilnik, ki določa, da se mora zbor reševalcev praviloma vršiti vsako leto. Če se bodo postaje izjavile za predložiteljske komisije, se bo vršil v marcu letos sestanek načelnikov gorsko-reševalnih postaj, ki bo pripravil vse potrebno za skupščino PZS.

Komisija je dostavila vsem gorsko-reševalnim postajam pravilnik o obveznem opravljanju izpitov iz prve pomoči in za vsako postajo priložila tudi toliko izvodov vprašanj za izpite, kolikor moštva šteje poedina gorsko-reševalna postaja. Do konca zime morajo vse postaje opraviti predpisane izpite.

Lavinski tečaj, ki naj bi ga komisija organizirala za semestralne počitnice in bi ga vodil tov. dr. ing. Avčin France, je komisija odložila na kasneje, ker finančne razmere PZS in GRS tega za sedaj še ne dopuščajo. Morebiti pa se bo ta tečaj združil s tečajem, ki ga namerava gorsko-

reševalna postaja še v letošnji zimi izvesti v lastni režiji.

V zvezi z izdajo pravilnika o uporabi novega jeepa za GRS pri gorsko-reševalni postaji Jesenice, je komisija na eni svojih zadnjih sej natanko določila, v katere svrhe se bo smel avto uporabljati, kar bo prišlo tudi v pravilnik. Avto bo na razpolago samo za reševalne namene.

Na seji komisije je bilo govora tudi o sodelovanju gorskih reševalcev na smučarskih prireditvah. Ponovno je bil sprejet sklep, da gorski reševalci na povabilo prireditev na smučarskih prireditvah lahko sodelujejo, vendar pa samo na stroške prireditelja. V vseh ostalih primerih gre do ti stroški v breme komisije za GRS. O tem sklepu je bila obveščena tudi Smučarska zveza.

Za izpopolnitev reševalnih postaj in obveščevalnih točk je komisija ponovno naročila 40 sanitetnih kompletov.

Komisija opaza, da gorsko-reševalne postaje ne obveščajo komisije o datumih svojih sestankov. Zato se tudi člani komisije teh sestankov ne morejo udeleževati.

Komisija se ukvarja z mislijo, da bi z zdravniškimi pregledi izvršili in določili krvne skupine vseh reševalcev in tako določili, kateri reševalci bi v primeru potrebe lahko oddajali svojo kri. V članski legitimaciji vsakega reševalca naj bi bilo v bodoče navedeno, katero krvno grupo ima, o tem pa naj bi se tudi vodila posebna kartoteka. Vsaki dve leti pa naj bi se obnovila določitev krvnih grup. Krvne preiskave naj bi se izvršile po postajah v lokalnih ambulantah in v okviru danih finančnih možnosti.

Ker je bilo na seji komisije rečeno, da je treba ustanoviti postajo za prvo zdravniško pomoč, ki naj bi razpolagala z vsemi potrebnimi instrumenti, je komisija sklenila, da je treba najprej predložiti za to proračun določenih izdatkov, nakar bo o tem ponovno sklepala.

Komisija je sklenila, da se gorsko-reševalna postaja Rateče priključi k postaji Kranjska gora.

Za kritje manjših izdatkov Himalajskega odbora je PZS določila din 20.000.—. Zbor markacistov se bo vršil dne 25. III. t. l. v Ljubljani.

Propagandna komisija je zaključila redakcijo planinskega prospekta »Gorski svet Slovenije« in gradivo izročila v tisk.

Skupščina PZS se bo vršila dne 28. in 29. aprila t. l. na Šmarjetni gori pri Kranju. Načelnikom poedinih komisij je bilo naloženo, da pravočasno izdelajo poročila svojih komisij, da bodo društva pravočasno prejela ves material in ga na svojih sejah predelala. Skupščina bo trajala dva dni in se bo pričela v soboto dopoldne. Nočno delo komisij bo odpravljeno, ker je dosedanja praksa dokazala, da to kvarno vpliva na delo skupščine. Organizacija skupščine bo poverjena PD Kranji.

Kot svojega zastopnika v sekcijo za domači turizem pri TZS je PZS določila namesto tov. Sršena Vekoslava, ki je na študiju v inozemstvu, sekretarja PZS tov. Mirka Fetiha.

V komisijo za kroše v okviru Zveze športov pa je imenovala podpredsednika PZS tov. Toneta Bučerja.

Iz poročila o drugi seji Izvršnega odbora CO PSJ je razvidno, da je Zvezni izvršni svet FLRJ zavrnil vlogo PSJ o

odpravi 10 % davka na alkoholne pijače. PZS bo preko PSJ ukrenila vse potrebno, da bo po zbranih konkretnih podatkih prepričala Izvršni svet o nujnosti odprave tega davka in skušala doseči oprostitev plačevanja tega davka s posebnim odlokom, kot ga je planinska organizacija že enkrat dosegla, t. j. da bo oproščena vseh dajatev do družbenega plana. Kaže, da je Zvezni izvršni svet zavzel negativno stališče do tega predloga izključno zaradi napačnih informacij in slabih podatkov.

Obravnavano je bilo tudi vprašanje popusta na železnici in upamo, da bodo tudi planinci uživali ugodnosti 75 % popusta na železnici, kot ga imajo že taborniki, in sicer v skupinah po 5 oseb v času od 15. junija do 15. septembra. Svoje mnenje pa bodo morale še prej podati direktor drž. železnice posameznih republik.

Z letom 1957 bodo prišle v promet nove članske legitimacije, ki bodo znatno manjše od dosedanjih. Legitimacije bodo v polivinilnih ovojih.

PSJ se je na predlog PZS sporazumel z UIAA, da bodo poedine republiške planinske zveze, včlanjene v UIAA, plačevale le temeljno članarino 50 šv. fr. letno, ne pa tudi prispevka za svoje člane kot doslej. Za vse člane bo v bodoče plačeval članarino le PSJ. Na ta način bo PZS letno plačevala le članarino 50 šv. fr. namesto dosedanjih šv. fr. 225.—.

Izvršnemu odboru CO PSJ je bilo predlagano, da podeli primerno subvencijo Planinskemu Vestniku. Predlog bo obravnavala propagandna komisija odbora.

PSJ je uspelo pri Direkciji DOZ-a doseči 20 % popust pri zavarovanju planinskih objektov, vendar pa pod pogojem, da se kolektivno zavarovanje vseh objektov izvrši preko republiških planinskih zvez.

V zvezi s sklepi IV. redne skupščine je PSJ dostavil PZS določene zaključke za delo republiških planinskih zvez. Ti zaključki vsebujejo priporočilo vsem republiškim planinskim zvezam, da nudijo registriranim članom GRS določene ugodnosti pri prenočevanju, kot jih leti uživajo že v LR Sloveniji, dalje sporočilo, da bo PSJ odslej pošiljal vsem zvezam in društvom brezplačno »Bilten«, s katerim bo na kratko obveščal o vseh važnih dogodkih iz planinstva v tu- in inozemstvu, o važnih odlokih plenuma Centralnega odbora, sej izvršnega odbora itd. Bilten se bo dostavljal tudi dnevniku časopisju. Ker namerava v kratkem izročiti v tisk gradivo za »Vodnik po planinskih domovih in kočah v FLRJ«, naj republiške zveze čimprej dostavijo še vse manjkajoče podatke. PSJ tudi priporoča zvezam, da skušajo prejeti od Svetov za kulturo in prosveto dotacijo za snemanje filmov s planinsko tematiko, oziroma naj skušajo doseči, da vnesejo Sveti v svoje konkurze tudi teme s planinsko vsebino, pri čemer naj bi sodelovale tudi republiške zveze. Dalje priporoča PSJ ustanovitve fototek, katere naj bi zbirale zveze in sistematično urejale foto-dokumentacije o vseh važnejših planinskih dogodkih. Ker je tudi PSJ osnoval svojo fototeko, prosi, da bi mu vse republiške zveze od svojih uspešnih fotografij iz naših planin pošiljale po en posnetek.

Glede na to, da nekatera društva, ki so pri PZS najela kredit, prosijo za delno črtanje tega kredita oziroma prosijo za

odlog plačila anuitet, je UO PZS sprejel sklep, naj Gospodarska komisija najprej preštudira vsak primer in po gospodarski analizi ugotovi, ali obstoji potreba po odlogu plačila. V načelu pa je proti temu, da bi delno ali v celoti črtala dodeljeni kredit.

Ker sta februar in marec čas društvenih občnih zborov in se teh v veliki meri udeležujejo tudi funkcionarji PZS, je bilo na zadnji seji sklenjeno, da se društveni občni zbori obravnavajo pod posebno točko dnevnega reda.

Finančno stanje PZS se še ni izboljšalo in je še vedno kritično. Nastopilo pa bi znatno izboljšanje, če bi društva poravnala svoje finančne obveznosti PZS. Ker s strani Izvršnega sveta tudi še ni prejela nikake subvencije za tekoče leto, bo predložila vlogo za primerno akontacijo. V bodoče pa bo vršila svoje mesečne izdatke po mesečnih blagajniških planih, ki jih bo sestavljala Gospodarska komisija po opravičenih zahtevah posrednih komisij v okviru finančnih možnosti.

Propagandna komisija je sklenila, da bo še pred skupščino izvedla tiskovno konferenco in novinarjem izročila gradivo za skušnino, tako da se bodo o tej lahko nekoliko več razpisali.

Komisija se je odločila tudi za nakup diaporojektorja, na katerem se bodo lahko predvajali tudi filmi. S tem aparatom namerava znatno poživiti propagando.

V štabu za Gorsko stražo je doslej sodeloval kot predstavnik PZS tov. Hribar Stanko. Ker pa je po odhodu načelnika propagandne komisije PZS tov. Godca Rupka v inozemstvo začasno prevzel vodstvo teh poslov, je bil za zvezo med tem štabom in PZS določen član propagandne komisije PZS tov. Saje.

Komisija za planinska pota je naročila v Zelezarni na Jesenicah potrebno ploščevino in cevi za zimске markacije. Izdelavo smernih in orientacijskih tablic bo prevzelo PD Javornik.

Nova naklada Dnevnika za transverzalo je natisnjena.

Komisija za planinska pota ima v načrtu izdelavo plakatov, ki naj bi na ličen način prikazovali vse planinske markacije, ki jih planinska organizacija upuja in vzdržuje na terenu.

Komisija za planinska pota se je povečala za dva člana, sodelovanje pa je obljubil še en tovariš. Tako razširjena komisija bo lažje obvladala posamezna področja, ker je praksa pokazala, da je bilo doslej premalo povezave s terenom. Celotno markacijsko področje je sedaj razdeljeno na devet skupin, vodja vsake skupine pa je hkrati član razširjene komisije za planinska pota.

L. R.

IZ DRUŠTVENIH OBČNIH ZBOROV

PD Univerza. Društvo je v preteklem letu uspešno razširjalo svojo delavnost in dokazalo, da je obstoj društva ne samo upravičen, temveč nujen. Najvažnejša dopolnitev v organizaciji društva je vsekakor priključitev k Športnemu odboru "Olympia", ki kaže polno razumevanje za potrebe društva. Z združitvijo PD in ostalih študentskih športnih društev v Olympia je realizirana davna potreba po centralni študentski športni organizaciji.

Članstvo je naraslo v preteklem letu za 127 članov. Društvo se je skušalo pove-

zati z ostalimi študentskimi PD iz drugih republik, skrbelo pa je tudi za vzgojo novih kadrov iz vrst srednješolcev, kajti PD Univerza je še vedno nekakšno prehodno društvo in je potreba po novih kadrih pereč problem. Trenutno ima društvo svoj mladinski odsek samo na I. drž. gimnaziji, v načrtu pa je ustanovitev odsekov tudi na drugih srednjih šolah. Mladinski odsek I. drž. gimnazije je zelo agilni. Organizirali so več uspešnih predavanj in skupinskih izletov, nekateri njegovi člani pa se udeležujejo tudi v alpinističnem odseku. Pri vsem tem jim je društvo nudilo vso možno finančno podporo.

Društvo so nudili pomoč pri njegovem delu Zveza študentov Jugoslavije, SZDL in PZS. Ta pomoč se je izražala v dotacijah in raznih drugih ugodnostih. Važna in zelo koristna je bila tudi povezava s Svetom za kulturo in prosveto.

Največji uspeh društva je bil lansko leto Meduniverzitetni orientacijski planinski pohod, ki je imel medrepubliški značaj. Pohoda so se udeležile ekipe iz vseh univerzitetnih centrov države. Pohod je trajal štiri dni in je bil tako organizacijsko kot finančno brezhiben. Organizacija in izvedba pohoda je bila v rokah PD Univerza.

Društvo pa je v preteklem letu izvedlo še več drugih večjih prireditev. Organizirali so smučarski tečaj na Kofcuh, 7 izletov v Kamniške in Julijske Alpe, dvakrat predvajali planinske filme in priredili več planinskih predavanj, na katerih so predavali samo znani slovenski alpinisti, nadalje se je društvo s svojo ekipo udeležilo Kramarjevega smuka in prvenstva Olympie v smučanju in organizirali samostojno smučarsko tekmovanje pod Jalovcem za VKT memorial v zvezi s komemoracijo za ponesrečenimi alpinisti. Pri vseh teh organiziranih akcijah je društvo članom nudilo pomoč v denarju in opremi.

Tudi alpinistični odsek je zabeležil zelo dobre rezultate. Kakor vsako leto je odsek tudi letos priredil plezalno šolo ter letni in zimski alpinistični tečaj. Odsek šteje 17 članov in 24 planincev, skupaj torej 41 ljudi. Doma so izvedli 191 vzponov, od teh 24 V. in VI. stopnje. Poleg tega so izvedli prvenstven vzpon v Sev. zapad. razu Skarj in ponovili najtežje smeri v Julijskih in Kamniških Alpah, kar je nedvomno lep uspeh in dokaz moči odseka, ki dajejo upanje za še večji razvoj. Od težjih smeri v inozemskih gorah je omeniti grebensko prečenje Aiguille de Chardonnet v Franciji, zapadna stena Gosser Litzner (Hess-Purtscheller) v skupini Silvrette in Raz Rosskuppe ter raz Peterschartenkopf-a z novo izstopno varianto, težjo od originalne (+V.) v Gesäuse. Odsek je vodil tudi tečaj Inštituta za telesno vzgojo iz Ljubljane v Vratih ter sodeloval v vodstvu začetnega tečaja korških Ao-jev.

Eden izmed najbolj perečih problemov je pomanjkanje novih kadrov, ki pa ga bodo skušali rešiti z organiziranjem mladinskih odsekov. V društvu deluje tudi fotoodsek. Vedno bolj se tudi pojavlja potreba po društveni knjižnici, kjer naj bi dobili člani na vpogled domačo in tujo planinsko literaturo.

V zvezi s himalajsko odpravo je občni zbor sklenil zbirati prostovoljne prispevke za to odpravo z željo, da bi ta akcija za-

jela še mnogo širši obseg in prepričala vse člane, da je to tudi stvar vsakega planinca, ki naj po vzgledu drugih narodov pomaže naši odpravi.

PD Zabukovca. Občni zbor se je vršil že 29. decembra 1955 v rudniškem paviljonu v Zabukovci. Število članov se je zvišalo od 149 v letu 1954 na 169 v letu 1955. Izvršili so skupinski izlet v Logarsko dolino in na Triglav ter imeli družabno prireditev, katere dobiček jim je omogočil finansiranje izletov. Ta način propagande se je pokazal kot zelo učinkovit, saj po vsakem takem izletu zabeležijo številni porast članstva. Velika zasluga pri pridobivanju članov pa gre vsekakor tudi društvenemu tajniku tov. Zafranu Stefanu. Markacisti so spomladaj obnovili vse markacije, jeseni pa so jih ponovno pregledali in napravili načrt za delo v prihodnji pomladi.

Poročilo nadzornega odbora ni bilo podano, ker se ni niti en član tega odbora udeležil občnega zbora niti ni poslal pismenega poročila.

V diskusiji so člani terjali večjo povezavo med člani ter predlagali, naj društvo organizira več krajših cenejših izletov, na katere naj se povabijo tudi nečlani. Novi odbor naj tudi skrbi, da bo pritegnil v društvene vrste čim več mladincev in pionirjev ter da jim bo tudi nekaj nudil.

Na čelo novega odbora je bil izvoljen tov. dr. Jože Rasiewicz.

PD Litija-Šmartno. Vse delo tega društva je bilo v preteklem letu osredotočeno okrog gradnje planinskega doma na Jančah. Delo na stavbi zaradi raznih nepredvidenih težav sicer ni tako napredovalo, kot so litijski planinci želeli. Temelj bodočega doma na Jančah je postavljen. Kleti so gotove, manjka pa še plošča. Na kraju samem pa se že dobro vidi, kje bo dom stal in njegov obseg. Nerazumevanje KZ v Veliki Kostrewnici je v veliki meri krivo, da dela niso napredovala v zaželenem obsegu in da je še veliko gradbenega materiala ostalo ob cesti v Besnici. Sicer pa so Litijčani prepričani, da bo novi dom dograjen vsaj v surovem stanju letos. Društvu so s finančnimi sredstvi priskočili na pomoč OLO Ljubljana-okolica, občina Litija in PZS. Zelo požrtvovalni pri gradnji doma so bili predsednik tov. Zen Jože ter odborniki tov. Tičar Feri, Oblak Marjan, Lovrin Franc ter Knol Polde, ki so za gradnjo žrtvovali veliko časa in truda. Zelo veliko pa jim je pomagal pri spravi gradbenega materiala na gradilišče predsednik občine Polje tov. Maček, ki jim je preskrbel Unimog pri KZ Zado-brava.

Bistveno slabša pa je bilanca v številu članstva. Medtem ko je društvo v letu 1954 štelo 158 članov, 22 mladincev in 18 pionirjev, skupaj torej 198 članov, je padlo članstvo v letu 1955 na 108 članov, 13 mladincev in 9 pionirjev, skupno na 130 članov. O tem bo moral odbor vsekakor premišljati in nekaj ukreniti za pridobivanje novih članov, predvsem pa mladine. Dasi je res, da društvo brez trdne materialne baze ne more uspešno delati, bo moralo le uvideti, da na račun gradbene dejavnosti ne bo smelo zanemarjati drugih vprašanj. Ker pa je treba Litijo šteti med industrijsko mesto, so društvene naloge v tem pogledu še večje.

Izlete so predvsem usmerjali na zavske vrhove, nekaj manjših skupin pa je obiskalo tudi Julijce in Kamniške Alpe ter Veliki Klek.

V okviru društva deluje tudi turistični odsek.

Vodstvo društva je bilo ponovno zaupano tov. Jožetu Zenu.

PD Javornik-Koroška Bela. Društvo oskrbuje tri postojanke, t. j. Staničevo kočo pod Triglavom, kočo Pristavo v Javorniškem rovtu in Kovinarsko kočo v Zasipski planini. Staničeva koča je zabeležila 1599 obiskovalcev, za Pristavo ne vodijo evidence, kočo na Zasipski planini pa je obiskalo po vpisni knjigi 1189 planincev. Oskrba vseh treh postojank je bila odlična, pred vsemi pa prednjači Staničeva koča po zaslugi dobrosrčnega oskrbnika tov. Mirka Barage in njegove žene, ki se vedno zelo trudita, da bi bili planinci čim boljše postreženi. Skupni denarni promet vseh treh postojank je znašal din 3082385.—. Staničeva koča je sicer izkazala izgubo v višini din 16234.—, Krma pa din 34983.—. To izgubo pa je kril dobiček postojanke Pristava, ki je znašal din 141733.—. Izgubo pri Staničevi koči je pripisati nestalnosti cen, slabemu vremenu in preveliki režiji, medtem ko gre del izgube v Krmi na račun raznih popravil. Sklad osnovnih sredstev znaša din 2957125, sklad obratnih sredstev pa din 1540687. Sodeč po navedenih številkah je bilo delo gospodarskega odbora v vsakem oziru zelo zadovoljivo, kajti ne smemo pozabiti, da so ravno člani tega odbora tisti, ki morajo skrbeti za vsako najmanjšo stvar, ki jo potrebujejo postojanke.

Društvo šteje 680 članov in je na novo pridobilo 60 članov, predvsem pionirjev. Izlete so izvedli na Belšičo, Porezen, Trstelj, Komno, na Triglav, Debelo peč in Krmo, dne 17. julija 1955 pa so odkrili na Staničevi koči spominsko ploščo Valentinu Staniču ob 180-letnici njegovega rojstva. Organizirali so dalje dve predavanji, ki se jih je udeležila v veliki meri tudi šolska mladina. Velik odziv je našel pri šolski mladini društveni razpis za najboljše proste spise s planinsko tematiko.

Zivahno so delali tudi markacisti. V zgodnji pomladi so očistili pota do Valvasorjevega doma pod Stolom preko Pristave do Črnege vrha. Ta pota pridejo v poštev zlasti v maju, ko se številni ljubitelji narave opajajo z lepotami narcisnih poljan. Očistili so nadalje pot skozi Kot do Staničeve koče ter obnovili oziroma popravili pomanjkljive markacije, pri studencu pa postavili novo klopeco. Odstranili so opozorilno tablico »Pot nezavarovana« pod Rjavino, ker je PZS obe poti temeljito popravila, popravili pa so tudi transverzalo pot od Staničeve koče preko Rži do Kredarice. Popravili in očistili so pot na Debelo peč, v režiji PZS pa so tudi postavili zimske markacije preko Apnenice do Konjskega sedla.

Društvo je veliko pridobilo z novim društvenim prostorom, kjer je namestilo tudi društveno knjižnico. Vsekakor bo s tem zelo olajšano celotno društveno poslovanje.

Delavnost društva je pohvalil zastopnik PZS, ki je hkrati opozoril občni zbor na zbiranje denarnih sredstev za gradnjo planinskega doma Zlatorog v Ljubljani in na pobiranje himalajskega prispevka po

din 20.—. Ob zaključku svojega govora je izročil društvenemu propagandistu tov. Krajcarju Francu častni znak, s katerim ga je za njegovo delo v planinstvu odlikovala Planinska zveza Jugoslavije. Društvo pa je podelilo priznanje v obliki diplome za dolgoletno požrtvovalno delo tov. Ažmanu Ksaveriju Francu in Vilmanu Janku ter za pridno in pošteno delo kot oskrbniku Staničeve kočice pod Triglavom tov. Mirku Baragi in njegovi ženi Pavli.

PD Radeče. Pri udeležbi 85 članov je društvo imelo svoj V. letni občni zbor dne 31. I. t. l. v hotelu »Jadran« v Radečah. Poročila funkcionarjev so bila zelo izčrpna in so ponovno potrdila, da je bilo društveno delo razgibano in da so bili temu primerni tudi uspehi.

Društvo nima svoje potojke, zato pa je zelo aktivno sodelovalo pri gradnji Zasavske kočice na Prehodovcih, za katero je zbralo oziroma dalo iz svojih lastnih sredstev din 52455.—. Ukvarja se sicer tudi z mislijo, da bi postavilo svojo potojko na Vel. Kozju, vendar se pa za to doslej še ni odločilo.

Z izvedbo pestrega planinskega tedna, ki je bil v vsem propagandnega značaja, so zajeli široko območje, saj so šli s filmi in predavanji tudi na vas. Predavanja in predvajanje filmov se je udeležilo nad 800 ljudi, kar je zelo veliko. Na novo je pridobilo 54 članov, od teh 35 odraslih članov, 10 mladincev in 9 pionirjev, tako da šteje danes 135 članov, 16 mladincev in 11 pionirjev, skupaj torej 162 članov nasproti 108 članov v letu 1954. Na Planinski Vestnik je naročenih 41 članov ali 25 % celotnega članstva. Na tako uspešno delo društva nedvomno vpliva tudi odlična povezava s SZDL okraja Trbovlje. Poživiti pa bodo morali organizacijsko delo v skupinah Loke pri Zidanem mostu, v Zidanem mostu, Vrhovem in Svibnem, kjer za to zadolženi člani niso opravili svoje naloge. Društvo pa je poleg izletov v okviru Planinskega tedna organiziralo

manjše izlete na Lisco in v Julijske Alpe. Dva njhova člana sta se z društveno pomočjo udeležila tudi pohoda Zasavskih alpinistov na Durmitor. S tem, da jim je DPD Svoboda dovolila souporabo lokala Ljudske knjižnice, si je društvo znatno opomoglo. Ker je v Radečah mladina reden obiskovalec Ljudske knjižnice, upajo, da bodo sedaj tudi oni dobili z njo boljši stik in ji omogočili, da bo mladini dostopna vsa domača in tuja planinska literatura, boljše možnosti dela pa bo imela tudi njihova propaganda kot n. pr. z objavo izletov, obvestil in vključevanja novih članov, posebno mladine.

Markacijski odsek ima v svoji oskrbi 7 potoj, ki držijo do Zasavskih vrhov. V preteklem letu je na novo markiral pot iz Zidanega mosta na Kopitnik, sicer pa je skrbel, da so bila vsa potoja vedno v redu vzdrževana. V načrtu pa ima namestitve velikega orientacijskega zemljevida na peronu kolodvora v Zid. mostu, kar bi bilo za popularizacijo zasavskega planinstva nujno. Na Vel. Kozju so spomladati preteklega leta vzdali železno skrinjico za shrambo vpisne knjige in pečata in se iz vpisne knjige vidi, da ima ta kraj veliko obiskovalcev v vsakem letnem času. Knjiga vsebuje tudi več nasvetov obiskovalcev, o katerih je razpravljala upravni odbor društva.

V imenu PZS je pohvalil društveno delo tov. Fetiha, ki je pozval občni zbor k skupnemu prizadevanju za čimprejšnjo zgraditev Doma Zlatorog in pojasnil namen prispevka po din 20.— za jugoslovansko himalajsko odpravo. Občni zbor je takoj določil din 10.000.— za gradnjo Zlatoroga, v isti namen pa bodo organizirali še kako družabno prireditve. Razgovor je tekel v glavnem okrog tega, kako bi zajeli čim večje število mladine v društvene vrste.

Društvo bo tudi v bodoče vodil predsednik tov. Stane Koselj, ki je s svojim dosedanjim delom dokazal, da se dobro zaveda zaupane mu naloge.

L. R.

ZA »ZLATOROG« SO NADALJE PRISPEVALI:

AO Hrastnik 1000 din; Lojze Sunčič, Zdole 1000 din; Anton Costa, Tržič 1000 din; nabiralna akcija propagandista Gašpariča Maksa na občnem zboru PD Ruše 8870 din; Unger Tilčka, Ruše 1350 din; Lovec Josip, Ljubljana 430 din; Furlan Silvo, Ljubljana 60 din; Srebot Franc, Ljubljana 300 din; dr. Benko Leopold, Ljubljana 200 din; Tancig Egon, Mirna 200 din; Pavel Kunaver (del honorarja) 283 din; PD PTT, Ljubljana 10.000 din; Robič Maks, Maribor 1000 din; Mazi Vilko, Vikrče 1000 din — skupaj 26.693 din.

Rekapitulacija:

Zbrana sredstva do konca leta 1954	din 2 438 616.—
prispevki v letu 1955	din 556 324.—
prispevki od 1. I. 1956 do 12. III. 1956	din 47 343.—
skupaj	din 3 042 283.—
Doslej odvedeno na skupni račun	din 2 300 000.—
ostalo na našem računu	din 742 283.—

Celotni skupni sklad za gradnjo »Zlatoroga«, v katerem pa je všteti naš odvod le v znesku 2.300.000 din, je znašal na dan 18. februarja 1956. leta 16.020.778 dinarjev.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Appalachia, december 1955, Boston, Massachussets, U. S. A. — Končno je to po dolgem času anglosaška planinska revija, kjer ni najti o Everestu in Himalaji nobenega glasu več, tako da bralec najde kar prijetno spremembo. Končno pa je to tudi revija, kjer je po dolgem času našel prostor tudi članek iz naše domovine. Ivan Stojanović priobčuje članek o svojem zimskem vzponu na Durmitor. Pod črto nam ga predstavlja urednik kot doktorja medicinske fakultete v Beogradu, člana Planinske zveze Srbije, ki je napravil vzpone v Julijskih Alpah in zimski vzpone v Albaniji in Črni gori. Avtor nam uvodoma predstavi črnogorsko pokrajino, Črnogorce pa kot še vedno člane plemen, ki so bili stoletja branik zoper turške poskuse, da bi zlomili odpornost te rase, od katere so mogli ostati pri življenju samo najodpornější. — Pisec pravi, da je prvi prišel na Bobotov Kuk, najvišji Durmitorjev vrh, l. 1883 Nemec dr. O. Baumann, prvi zimski vzpon pa je izvršila partija Slovencev 1940. Po sledih te partije je pisec izvršil v družbi še enega tovariša svoj vzpon v februarju 1953 in potreboval za dosego vrha en bivač. Spis se bere prijetno in je opremljen s štirimi posnetki in pregledno karto. — Z zadoščenjem moramo priznati, da si je tiskarna tam daleč v ZD nabavila matrice za vse naše šumnike in podaja vsa naša imena v pravilnem pravopisu, tako da odpadejo vse tiste mogoče in nemogoče transkripcije, ki jih vedno in vedno srečujemo v tuji, posebno v nemški literaturi. Po možnosti prevaja avtor naša imena tudi v angleščino (n. pr. Mala Greda = Small Barrier).

Robert W. Kruszyna piše o svojih vtisih na poti v Oetzal: V Innsbrucku sliši na kolodvoru natanko sedem jezikov in vidi ljudi v najrazličnejših nošah tja do indijskega sarija. Čudi se ceni 11 S za tri sendviče, eno pecivo in dve čaši piva, vsoto hitro preračuna v 44 c, kar se mu zdi na pol za-

stoj. Čudi se ozki cesti in spretnosti omnibusovega šoferja s postaje v glavni kraj Vent, vas z eno samo ulico, po kateri tekajo sem in tja kokoši, psi, otroci, ovce in krave. Zdi se mu umazana. Nerazumljive so mu nizke cene v Breslauer Hütte, ki daje poceni alpski hotel, obišče Vernaghütte in pravi, da je Brandenburgerhaus s svojo jedilnico realizacija vsega, kar se more pričakovati v planinski koči. — Drugi Američan pripoveduje o plezalni šoli v Rosenaluiju, nekje pri Grindelwaldu v Svici. V tečaju, ki traja osem dni, Herr Glatthard vbije svojim učencem v glavo vso učenost plezanja v skali in ledu, umetnost porabe vrvi in cepina. Vendar predstavlja avtor, da je nadaljnje izpopolnjevanje vsekakor še potrebno.

To je iz Evrope. W. W. Biddle primerja severne japonske Alpe na otoku Honshu z drugimi in pravi, da so resne tekmovalke evropskim in podobne ameriškim Belim goram. V Cordilleri Blanci sta opisana vzpona na Srednjo in Severno Pucahirco v Peruju, medtem ko je prvi vzpon na Južno Pucahirco izvršil Schneider 1938. Sledijo opisi vzponov na Mt. Withersporn v Alaski, ki je znan po slabem vremenu, v Northern Selkirks in še nekatere druge, ki naše bralce pač ne morejo zanimati.

Od ideoloških člankov bi bilo omeniti članek F. E. Gaebelina kot neka-ko kurioznost, ki more najti prostora le v kaki ameriški reviji: Je namreč nekaka kopija svetopisemske pridige na gori. Bolj zanimiv je članek Norme Hart Anderson z naslovom Dar gora. Takole piše: Gore niso človekovi sovražniki, ki ga končno pošiljajo v smrt, kot navaden človek misli, nasprotno one dokazujejo, kaj je najvrednejše v življenju, da jih vzljubimo in iz same te ljubezni plezamo po njih. Plezalec hoče bolj vsrkavati kakor napadati in, kar vsrka, občuti kot čudovito izkušnjo življenja. Avtorica primerja življenje plezalca z izživlja-

njem premnogih v umetnosti in pravi: Sicer povsod čutimo toploto v hrbet, mrzlo vodo ob žeji v vsakdanjem življenju, ampak gore nas silijo, da bolj občutimo intenziteto, ker so povečane zaradi oddaljenosti od vsakdanjega življenja in nepomembnosti, v katerih se gibljemo vsak dan. Ta poudarek se kaže tudi v umetnosti: Van Gogh ni dajal zvezdam njih običajnih dimenzij, Rembrandt poudarja lepoto s kontrasti svetlobe in sence, pisatelji ponavljajo določene poteze značajev, Wagner pa ponavlja neke teme skozi celo opero. Če je temu tako, zakaj potem planinec ni zadovoljen z »domačimi« gorami? V uživanju vsake umetnosti so stopnje in posebne nagnjenosti. Ljubi nekaj časa samo določeno literaturo ali preide od Čajkovskega k drugim skladateljem, tako ima planinec samo nekaj časa okus samo do neke vrste planinstva. Bralc, obiskovalec gledališča, ljubitelj glasbe, ki ni pasiven, se hoče poglobiti in zidati v sebi izraze umetnosti. Ko planinec hoče zadostiti potrebam za estetsko prilagoditev, bo sprejel v račun tudi nevarnost in neugodnosti.

Tako je ta revija, o kateri smo že večkrat poročali, to pot zelo pestra, posebno ker prinaša kar lepo število pesmi, veliko drobiža, obsežen literarni pregled in več osmrtnic, med temi tudi o Hannesu Schneiderju, ki je s svojo knjigo Wunder des Schneeschuhs veliko pripomogel k razvoju modernega smučarstva. Zato je prijetna izjema med planinskimi revijami angleškega jezika.

Dr. Pr.

»Wierchy« (vrhovi) je naslov poljskemu planinskemu zborniku, glasilu Poljskega turističnega društva. Podnaslov zbornika se glasi: Rocznik Poswiecony Gorom. Letnik 1955 je med drugim objavil naslednje: Poljski planinci na Kavkazu do konca 19. stol. Strumillov članek Minyag Kangkar in Pazdurjev o Visoki Tatril. Tatri je posvečen tudi članek Z. Plonke, Izlet v Visoko Tatro l. 1841. Siemonov razpravlja o fiziologiji himalaizma, Rychlikova pa o gorskih zavetiščih. Iz švicarske revije »Les Alpes« pa izvemo, da izhaja od lani v Argentini zbornik »Gore« (Gore — Las Montañas. Ano 10, No 1, 1955). Tamkajšnji planinci slovenskega rodu so se združili v samostojno sekcijo in izdali svoje prvo poročilo. Poleg dru-

štvenih novic so tu tudi članki o andinizmu v Patagoniji, o vzponih v Argentini in obmejnih gorah, o vzponu na Tronarov, Dhaulagiri, Triglav i. dr. Zvezek obsega 80 strani.

Club Andino Bariloche, Anuario 23, 1954, urednik J. F. Firrio, Buenos Aires. Letno poročilo agilnega argentinskega kluba se je po zunanosti odločilo za obliko ameriškega in angleškega Alpine Journala (lani so se je poslužili tudi srbski planinci). Prinaša mnogo dokaj lepih fotografij in zanimivih sestavkov. Med avtorji so tudi Dinko Bertonec in V. Arko. Otto Meiling poroča o ekspediciji na Paine. To je druga patagonska ekspedicija CAB, ki se je mudila v tej čudni deželi od 15. XII. 1953 do 21. I. 1954. Paine je ime več vrhovom, reki in jezeru. Eno od smeri imata tu tudi Pangerc in Lantschner, v drugi na vzhodnem Paine sta se Pangerc in Schmoll ponesrečila v orjaškem plazju. Dinko Bertonec ima pravzaprav vodilni članek s poročilom o argentinski ekspediciji na Dhaulagiri, o kateri smo v našem listu že obširneje poročali. Bertonec hvali organizacijo ekspedicije in ocenjuje njene uspehe, čeprav ni prišla na vrh. Za tiste, ki bodo šli za njo, bodo izkušnje Argentinec dragocene. Rene Ferlet je eden od tistih, ki so od 19.—25. febr. 1954 prišli čez južno steno Aconcague. Njegovo poročilo je za zbornik velike dokumentarne vrednosti, prav tako slika te orjaške ledene stene, pretrgane z več stometrskimi temnimi pragovi in prav tako visokimi ledenimi slapovi. Nelly Fey de Neumeyer poroča o ekspediciji na La Puna de Atacama in na Volcan de Antofalla (6400 m). O zadnjem poroču J. Vallmitjana. Sledi več krajših poročil o plezalnih vzponih, med njimi poroču Arko o vzponih v severni steni Lopeza, kjer so plezali Tonček Pangerc, Ivan Arnšek in Arko. Pridejane so slike, ki prikazujejo te argentinske plezalce večji del nemškega in jugoslovanskega porekla. Eden od vrhov je dobil ime El Campanile Esloveno. V zborniku so še naslednji članki: Manuel Puente Blanco, Ex ploracion del alto Valle Villaqueo y dela Laguna Huanhuahue; Bernard Dickinson, La Faz del Lanin, Lothar Herold, Cerros Solo v Narodnem parku Los Alerces; Rene Eggmann, La Mo-

nja, Ernest Bendinger, Excursiones en los Alrededores de los Lagos Fontana y la Plata; Otto Meiling, Con Ski del Refugio Colorado a Puerto Blest via Cerro Piren Huincul. Sledi več krajših sestavkov o vzponih v Andih in v Himalaji (Čo-oju in K2) nato pa več strani beležk o andinizmu, iz katerih razberemo prav tako, da so naveze argentinskih andinistov konglomeratne narave. Beremo o vzponu na Llullaillaco (6723 m), na Monte Olivio (o čemer piše častni član CAB znani italijanski andinist o. Alberto M. de Agostini) na Tornador, nato pa seznane smučarskih tekmovalcev, ki so glede na narodnost prav tako pisani kakor plezalske naveze in avtorji zbornika. Zbornik zaključujejo osmrtnice H. Schmollu, T. Pangercu in Franc. Ibañezu, bibliografija planinskih izdaj in revij, seznam koč in zavetišč, nato pa poročilo o skupščini CAB, v katerem je naša PZS zabeležena zelo površno (kot Planinska Zvezza Slovenije de Ljubljana). — CAB ima 1506 članov, med njimi 6 častnih, med njimi 300 mladincev. Poročilo prinaša tudi izvlečke sejnih zapisnikov, v katerih je marsikakšna zanimiva novica, ki dokazuje izredno delavnost in ambicioznost argentinskih planincev. Zanimiv je tudi seznam članov.

Tabornik, revija tabornikov in ljubiteljev narave, 1955, št. 1—2, 5—7. Revija ne izhaja redno, čeprav bi se spričo lepih, družbi, predvsem pa naši mladini koristnih namenov, ki jih taborniška organizacija ima, morala najti sredstva in seveda tudi ljudje, ki bi zagotovili redno izhajanje tega prepotrebne glasila, ki bi zajelo velik del doraščajoče mladine. Naj navedem nekaj važnejših člankov v pričujočih dveh zvezkih: Naš III. izlet, Dogodek na ovinku, Krik v temi, Vsak dan dobro delo, Naša obala, Če bomo taborili ob morju, Taborniki sami izdelujejo zložljive postelje, Od smreke do jambora, Slovenski taborniki na Tržaškem, Zagorel je taborni ogenj, Napredna stremljenja mladine v predvojnih taborniških organizacijah, S naravo k novemu človeku, Za vodnike vodov, Eno uro med medvedki, O sistemu izračunavanja rezultatov, Če zapojemo, Želite spoznati otok Susak, Mornarska vreča, Bela opojnost, Napad na Tabor. Revija je skrb-

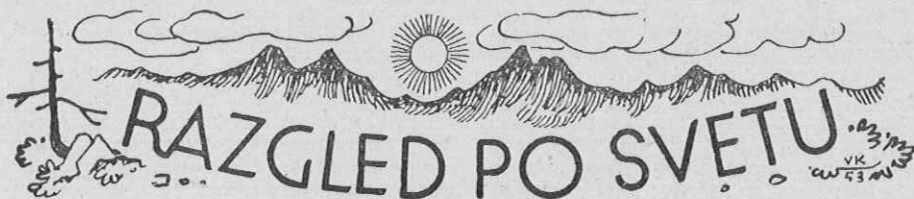
no urejevana, pestra in glede na razmere lepo ilustrirana.

Šumarstvo 1955, 6—9, Beograd, izdaja Šumarsko društvo Ljudske republike Srbije. Izmed mnogih strokovnih razprav je za planince zanimiva razprava o Planinskih pašnikih v avtonomni pokrajini Kosovo - Metohija (AKMO), kjer je 57 000 ha planinskih pašnikov (nad 750 m), na katerih se je l. 1954 prepaslo čez 13 000 goved in čez 130 000 drobnice. Avtor inž. Ljubomir Spasić se zaradi slabega stanja teh pašnikov zavzema za to, da pridejo iz rok gozdnega gospodarstva v last kmečkih zadrug.

Geologija, razprave in poročila, 2. knjiga, Ljubljana 1954. Izdaja Geološki zavod v Ljubljani, urejajo Jože Duhovnik, Danilo Jelenc, Štefan Kolenko. Opozarjamo na nekatere razprave in poročila sicer strogo strokovne narave, vendar mikavne tudi za kulturnega turista in planinca: J. Duhovnik, O izvoru molibdena in svinčevem in cinkovem rudišču Mežica; M. Hamerla, Geološke razmere ob severnem robu laške sinkline vzhodno od Savinje; B. Berce, Kremenov porfir v ožji okolici rudnika Sv. Ana nad Tržičem; C. Germovšek, Petrografske preiskave na Pohorju v l. 1952 (avtor se je smrtno ponesrečil 8. julija 1955 pri zajetju vodovoda v Dobličah); A. Ramovš, Mladopaleozojski skladi na Konjaviški gori in južno od Zič.

Turistični Vestnik, 1955, 8—12. Planince opozarjamo na zapisek Rajka Vrečarja o Mrzlici in o Hausenbichlerjevi koči, na zanimive članke v jubilejni številki ob 50-letnici organiziranega slovenskega turizma, posebno na članek predsednika PZS Fedorja Koširja o sodelovanju turizma in planinstva, na dr. Mišiča članek o Rogovilu in Robanovem kotu, na pozdravni nagovor predsednika TZJ dr. Marjana Breclja, istega avtorja poročilo o 10. kongresu mednarodne unije oficialnih turističnih organizacij, na Janeza Planine članek o bistvu pojma turizem in na Beležke s popotovanja po Tirolskem.

KUPIM Pl. Vestnik od letnika 1895 do vključno 1901 ter vojni letnik 1915—1919. — Jagodič Karel, Velike Lašče.

Mednarodna zveza planinskih organizacij ima zelo staro izročilo. Že l. 1876 se je vršil mednarodni kongres planincev v Annecy-Aix les Bains, nato v Grenoble (1877), v Ženevi (1879), v Salzburgu (1882), Parizu (1900), Münchenu (1920). V Zakopanih (1930) in v Budapešti (1931) je bilo sklenjeno, da se ustanovi organizacija, ki bo skrbela za mednarodne zveze. V Chamonixu (1932) je bilo sklenjeno, da se ustanove sedanja UIAA (Union Internationale des Associations d'Alpinisme) in da predsedstvo prevzame SAC. Ustanovna skupščina se je vršila l. 1933 v Cortini. Predsednik, ki se voli vsake tri leta, je ves čas ostal isti. Doslej je bilo 15 skupščin od l. 1934, in sicer so bila izbrana naslednja mesta: Pontresina, Barcelona, Ženeva, Paris, Praga (1938), Zermatt (1939), Ženeva (1947), Ženeva, Chamonix, Milan, Bled (1951), Zell a. See, Delphi, Grenoble, München. Neoficielni shod je bil po vojni v Zermattu l. 1946, ko se je sklenilo, da je treba med vojno pretrgane zveze obnoviti.

Pred kratkim so poročali, da je včlanjenih 31 velikih organizacij iz 21 držav. Vzhodne države ne vzdržujejo nobenih zvez, razen Bolgarije.

UIAA ni super-organizacija niti mednarodno planinsko razsodišče, marveč le povezovalni organ, clearing, ki skuša utrditi prijateljske vezi med nacionalnimi organizacijami, izmenjavati informacije in dokumente, pripraviti raziskovanje vprašanj, ki so v alpinizmu mednarodnega značaja in razvijati alpinizem z mednarodnim sodelovanjem. Sklepi UIAA niso obvezni, vsaka planinska organizacija svobodno odloča, ali se jih bo držala ali ne. UIAA se drži stroge apolitičnosti. V izvršnem odboru je 10 stalnih članov (SAC, FFM, British Mountaineering Council, CAI, Švenska Fjällklubben, Madžarska turistična zveza, PSJ, Poljsko društvo

»Tatra«, avstrijski VAVÖ - Verband Alpiner Vereine Österr., DAV) in tri nestalne, ki so zdaj: CAH - Club Alpin - Héliénique, Alpine Club of Canada in Federacion Española de Montanismo. Predsedniku so v pomoč štirje člani predsedstva.

UIAA je ustanovila posebno komisijo za raziskovanje vrvi, ki se je pod vodstvom prof. Dodéroja iz Grenobla že trikrat sestala, prav tako mednarodno Reševalno komisijo, ki jo vodi Wastl Mariner, v Ženevi pa mednarodni Reševalni center (CLS-ALP), ki ima zbrane vse podatke vseh reševalnih služb. UIAA izdaja od časa do časa tudi bibliografijo gorniške literature. Uspeh je, da se nista zgradili žičnici na Matterhorn in na la Meije. Ima poseben informacijski urad. Ukvarja se z mnogimi pomembnimi vprašanji za razvoj alpinizma (markacije, kartografija, mladinska vzgoja, oprema koč, varstvo prirode, nezgodno zavarovanje itd.). Predsedstvo UIAA si prizadeva, da bi ustvarjalo in obdržalo v tej mednarodni organizaciji prijetno in pristržno ozračje, ki ga omogoča zdravo gorniško prijateljstvo. Prihodnje leto bo skupščina v Španiji.

Gorska reševalna služba je zadnja leta silno napredovala predvsem zaradi priprav, ki so jih iznašli in naredili Avstrijci. Vse so preračunane na to, da se reševanje pospeši in to od kraja nesreče do bolnišnice. Če hoče biti ta služba danes moderna, potem mora imeti vsa sredstva, ki omogočajo naglico na vseh etapah: v steni, pod steno in po ravnem. Zato sta nujna činitelja tudi avto in helikopter. Če kje, potem velja tu, da dvakrat da, kdor hitro da, bis dat, qui cito dat. V tem smislu modernizirajo reševalno službo Švicarji, Avstrijci in Francozi. V Švici so organizirali letečo reševalno kolono, ki se je imenitno obnesla pri reševanju na Grebenu Vierge 7.—9. avgusta 1955.

Najvidnejši alpinisti so se julija 1955 zbrali v Zermattu, da počaste 10-letnico planinskega društva v Zermattu. Prišli so iz Anglije, Švice, Francije, Nemčije in Avstrije. Pri tem so se spomnili 100-letnice prvega vzpona na Monte Rosa in 90-letnice prvega vzpona na Matterhorn. Razpravljali so tudi o problematiki vodniškega stanu.

Sesta stopnja tudi v Švici. Peter Diener in Ernst Neracher sta 12. junija 1955 preplezala 200 m visoko zapadno steno gore Rässeg v skupini Mürtchen. Diener ocenjuje steno s VI, v steni je pustil 20 klinov, plezal 11 in pol ur. Višina stene in gore odgovarja našemu Dedcu na Korošici.

Nemško ekspedicijo v Cordillera Blanca je organizirala Münchenska sekcija DAV l. 1955. Vodil jo je Hermann Huber, z njim so odšli še Helmut, Schmidt, Alfred Koch in Heinz Gradl. Ekspedicija je imela raziskovalni značaj. Koliko ekspedicij, raziskovalnih in športnih je šlo iz obeh nemških držav v zadnjih petih letih! Münchenska je iz Lime s 1000 kg tovara odpotovala čez sedlo Goucocka (4080 m) v Huaras v dolini Santa, nato v Yungay. 9. junija 1955 so prišli k jezeru Parron (4180 m), kjer so postavili izhodiščno šotorišče. V bližini jezera so prekrasne gore Caras, Chacaraju, Artesonjaru, Aguas Nevados. Najbolj jih je mikal Nevado Caras de Parron (6025 m) in Nevado Caras de Santa - Cruz (6020 m). 13. junija so na ledeniški groblji ledenika Caras postavili v višini 5050 m taborišče. Imeli so štirje komaj dva nosača, ki sta terjala povišek in pribojške, dajala jih je višinska bolezen, vendar so 14. junija stali na vrhu Nevado Caras de Parron. Vršno pobočje ima 60° naklonine, na vrhu pa je prostora komaj za moža. Naslednji dan se jim je vdal tudi drugi Caras, vendar sta morala Koch in Huber bivakirati v višini 6000 m v snežni jami, v kateri sta jima prav prišli Zdarskega vreči. Postavili so še eno taborišče v višini 4950 m, da bi raz njega naskočili Pyramido, kar pa jim je preprečil vihar. Tudi na Aguas (5550 m) niso prišli, zaradi pomanjkljive opreme so obrnili v višini 5300 m, pač pa je bil krotkejši Cerro de Parron (ca 5400 m), na katero so stopili 26. junija. Huber pa

pravi, da jih je »izprašal« bolj kot kak šesttisočak.

Ledeniška površina v Wallisu znaša 852 km² od celotne površine ledenikov, ki v Švici znaša 1556 km². Wallis ima torej 56 % vseh švicarskih ledenikov. Tako ima ledenik Aletsch 92 km², Gorner 70 km², Fiesch 36 km², Ferpècle 30 km², Arolla 27 km², Corbassière 22 km², Otemma 18 km². Rhônski ledenik obsega danes komaj 21 km², pred 100 leti pa je imel dvakrat toliko. P. Mercanton računa, da se je od l. 1877 do l. 1932 zmanjšala površina ledenikov v Wallisu za 80 km², do leta 1955 pa za 135 km². Povprečno so se ledeniški jeziki umaknili v 75 letih za 40 m. Ker se ne krči samo površina, ampak tudi prostornina, Evropa s tem izgublja veliko množino vodnih rezerv, ki so posebno važne v sušnih mesecih. Ni čudno, če se za stanovitno kopnenje srenastih snežnih poljan in krčenje ledenikov zanimajo ne samo glaciologi, marveč tudi — in še kako — strokovnjaki za vodno in energetske gospodarstvo. Wallis sam ima 38 elektrarn, sedem jih gradijo, devet pa študirajo. Ko bodo tudi te delale, bo 59 elektrarn izbrabilo vso vodno silo tega lepega kantona, s tem pa tudi spremenilo prirodno hidrologijo gorske pokrajine. Nastajajo nova jezera, ki pa včasih presihajo, umolknejo pa studenci, slapovi in slapiči, ki oživljajo skrivnostno tišino itd.

Za plezalce prepovedano! je ponekod v Angliji in na Škotskem uporabljane pečin, ki so privatna last. Mountaineering Council zbira podatke, kje so si plezalci priborili svoj svet z zastaranjem. Lancasterski škof Pearson pa je našel bolj radikalno pot, da bi plezalcem omogočil trening. Kupil je za 3000 funtov cel hrib in ga podaril plezalskemu klubu, ki mu on predseduje.

Zičnica na Aiguille du Midi bo omogočila turistom, da bodo v enem dnevu prekorali montblanški masiv. Zjutraj bodo zapustili Chamonix, kosili v Courmayeurju, večerjali pa spet v Chamonixu. Če denemo k temu še pristajanje avionov na ledenikih in helikoptersko službo, ki se v Švici že uvaža v turistično življenje, potem bo v enem dnevu mogoče od blizu videti toliko gora, kolikor jih peš ni bilo mogoče obhoditi v 10

letih. Tako stoje stvari. Za tiste, ki imajo denar.

V **Ganeš Himal** sta organizirala ekspedicijo Lyonski in ženevski Himalajski komite (Comité lyonnais de l'Himalaya, Comité Himalayen de Genève). Udeleženci: Robert Guinot, Paul Gendre, Claude Kogan, Claude Morel, Eric Gauchet, Pierre Vittoz. R. Lambert je bil tehnični vodja, Nanda Bahadur pa oficir za zvezo z Nepalom. Ekspedicija se je 20. avg. 1955 zbrala v Delhiju, nato pa z avionom odletela v Katmandu.

Francoza G. Berardini in Paragot, znana po svojem vzponu v zapadni steni Malega Druja in v južni steni Aconcague, sta 24.—25. julija zmogla severno steno Velikega Kapucina in sta pri tem bivakirala stoje v stremenih. Berardini je v Aconcagui ozebel na nogah in na levi roki tako hudo, da so mu morali amputirati nekaj členkov.

Neuchâtel — Neuenburg je eno od švicarskih mest, ki jih lahko prištevamo med zibelke alpinizma. Tu je Louis Agasoiz začel raziskovati ledenike in s svojimi dijaki l. 1838 naredil vrsto tur v Alpe, l. 1840 pa dalj časa bival na spodnjem Aarskem ledeniku na velikem ledeniškem bolvanu, ki je zato dobil ime Hôtel de Neuchâtelois. Pri tem je bil prvi pristopil na Lauteraarhorn, enega od vrhov Wetterhorna, l. 1841 pa kot četrti na Jungfrau. Ti vzponi in njegovi spisi so razglasili mesto Neuchâtel po vsej Evropi. V istem mestu so delali znameniti slikarji gorske pokrajine (Maks in Albert de Meuron, Léon Berthoud, Edmond de Pury, L. in A. Robert i. dr.)

Razstava »alpinističnega« slikarstva je bila avgusta l. 1955 odprta v Solothurnu (Soleure), osma po vrsti. Organiziral jo je centralni komite SAC. Vsebovala je 181 podob, tempera, akvarelov, risb in 10 skulptur. Poročila govore, da je zadovoljila tako ljubitelje tradicionalnega okusa kakor pristaše modernih slikarskih stilov. Tradicija razstav planinskega pejzaža je Švici trdno zakoreninjena in bi jo bilo dobro vpeljati tudi pri nas. Če govorimo radi, da smo planinski narod, bi morala naša umetnost po svoji tematiki to izpričati. Če nosi gorniško doživetje v sebi umetniški navdih, potem je čas, da v gor-

skem pejzažu umetnik izrazi na izviran način svoj čustveni odnos do veličastne in skrivnostne gorske narave. Planinska organizacija naj bi pospeševala tako umetniško ustvarjanje, ker bi s tem samo utrjevala svoj kulturni pomen, obenem pa krečila duhovno vsebino planinstva.

Med pojave skrajne utrujenosti štejejo psihiatri in neurologi tudi pojav »dvojnika«, neko vrsto halucinacije, ki jo pogosto dožive tudi alpinisti. Tako nam o tem poroča Herman Buhl v svojih spisih o Nanga Parbatu, Harrah v poročilu o vzponu na 6635 m visoko Yerupo v Južnih Cordillerah, M. Oechslin in drugi. Pogovor s takim »dvojnikom« in njegova predstava je mikavno poglavje iz tega, kar vemo o človeški duševnosti, zavesti in podzavesti. O tem piše dr. H. Christoffel v članku »Pripjevki k psihosomatiki človeškega sna« 1953.

Nemški ekstremisti se ne ustrašijo nobene težave. Štirje mladinci iz sekcije Schwaben DAV so 15. do 17. marca 1955 preplezali prvič pozimi južno steno Marmolate. Plezali so 54 ur in dvakrat bivakirali: pri temperaturi —12°. Od 27. marca do 1. aprila 1955 je bila pozimi prvič preplezana severna stena Laliderer (o tem smo že poročali), prav tako prvič pozimi severna stena Höfat, v kateri je bil »vsak meter pregoljufan«.

Nemško ekspedicijo v Perzijo je organizirala Münchenska sekcija DAV od avgusta do novembra l. 1955. Vodil jo je Alfonz Pazelt, z njim so bili štirje ne preveč znani nemški planinci v starosti od 22—35 let. Iz Nemčije so odpotovali z avtom in spotoma naredili nekaj vzponov v Armeniji. V Perziji so se posvetili Demavendu in Elbrusu (5800), šli pa so tudi na perzijski jug, kjer se dviga Kuh-i-Dinar (5200 m) in Kuh-i-Hazar (4000 m) na afganistanski meji. Kakšne cilje je imela ta ekspedicija, ni razvidno. Vsekakor pa je vožnja z avtom v Perzijo in nazaj mikavna miniaturna zgodovinskega Drang nach Osten.

Vatnajökull se imenuje ognjenik na Islandiji, obdan od velikega ledenika, ki napolnjuje tudi velikansko žrelo. Ognjenik bruha približno na 20 let in takrat se led cvre in cmazi, v žrelu pa nastanejo do 400 m široka

jezera, ki zavro in se zlivajo v Skeiderau, po njem pa v morje. Skeiderau je l. 1934 v nekaj dneh narastel v veletok, 4,5 km širok. Voda je predrila ledeni oklep, da so zazijale ledene razpoke, globoke 4 km in 8 km široke, in nosile s seboj ledene bloke, velike kakor hiše. 24 ur nato je bila reka Skeiderau spet normalna. 50 km od morja pa je bruhal ledenik in vrtinčil svoj dim 13 km visoko. Vulkan je prodril več 100 m debeli ledeni oklep, računajo, da se je stajalo kakih 15 milijonov kubičnih metrov ledu.

Avstrijska ekspedicija »Naturfreunde - Afrika - Expedition« pod vodstvom ing. A. Moravca je v Ruwenzoriju dosegla kot druga Filipov vrh. Prva sta bila na njem l. 1954 Angleža Osmaston in Mornament.

Avstrijska ekspedicija ÖAV sekcije iz Linza je bila tudi l. 1955 na Spitzbergih. Vodil jo je Ignac Treuschitz. Kakor salzburske tudi ta iz Linza poroča o uspešnih turah.

Čerepov je znan ruski planinski avtor. Njegova knjiga »Uganke Tien-Šana« je bila leta 1954 prevedena na nemščino in je prevod izšel v Dresdenu. Čerepov popisuje dve ekspediciji v Tieshanu l. 1937 in 1938.

Charles Houston in Robert Bates sta izdala knjigo K2 — The Savage Mountain (Divja gora). Izšla je v Newyorku, Torontu in Londonu. Dr. Paul Kaltenegger pravi v poročilu o tej knjigi, da je bila neuspela ameriška odprava na K2 verjetno najboljše moštvo, ki je kdaj stopilo v gore z resno nalogo.

Alpinistična odprava univerze v Princetownu je 8. junija 1955 prišla na vrh Tirich — Mir v Karakorumu.

Dr. Herrligkoffer je spet razburil nemško javnost z načrtom za ekspedicijo v Antarktiko. Mož je vodil dve himalajski ekspediciji: Na Nanga Parbat (1953), ki se je končala s pravdami in neljubimi škandali, in na Broad Peak (1954), ki se je končala z dolgovi, za katere se še ne ve, kdo jih bo poravnal. Na južni pol bi se dr. Herrligkoffer odpravil v okviru Mednarodnega geofizikalnega leta 1957/58 in je že začel nabiralno akcijo. Sredstva, ki bi bila za to potrebna, so seveda ogromna. Nemški geografi so izdali javno resolucijo, v kateri

odrekajo dr. Herrligkofferju vsakršno človeško in znanstveno legitimacijo za vodstvo kakršne koli ekspedicije. Münchenski zdravnik ima, kakor je videti, zelo debelo kožo. Iz resolucije je tudi razvidno, kako pri ekspedicijah izbirajo Nemci. Predvsem gre za ugled nemškega imena.

Rudolf Rott iz Augsburga pa se je povzpel na 6004 m visoki Deo Tibba v Kulu - Himalaji.

Turško - švicarska ekspedicija na Ararat (5165 m), ki leži na meji Turčije, sovjetske republike Armenije in Perzije, je l. 1955 imela športne cilje, poleg tega pa predvsem geološko raziskavanje, ki ga je naročil turški geološki inštitut. Od Švicarjev sta bila v ekspediciji geolog dr. M. Blumenthal iz Locarna in dr. F. Jaffé iz Lugana, sodeloval je turški geolog Halil Unlüsoy. Na Malem Araratu (turško Kütük Agri Dag, visok 3925 m) so bili 9. avgusta; 11. avgusta pa so se z vzhodne strani povzpeli na Veliki Ararat (turško Büyük Agri Dag, 5165 m). Na turško - iranski meji so imeli taborišče v višini 3800 m, sestopili pa so v dolino Arasa, ki loči Turčijo od SZ. Veliki Ararat ima na temenu 12 do 14 km² veliko poledenelo snežno ploskev, iz katere izvira 11 bočnih ledenikov, ki se končujejo v višini 3950 do 4000 m. Le na severni strani v Peklenski dolini (Cehennem Dere) seže ledenik do višine 2300 m. Ta Cehennemski ledenik pokriva mogočna vrhnja groblja in je nastal iz zgornjih bočnih ledenikov, ker se je v dolini nabiral led, ki je padal preko visoke stene. Blumenthal je raziskoval nato še okoli 2500 m visoki Dogubayazit na turško - iranski meji in Kackar Dag v Pontskem gorovju, visokem do 3937 m. Tudi tu se nad 3900 m drži večni sneg. Naredili so okoli 5000 km pota z jeepom.

Zičnico na Aiguille du Midi gradi Lora Totino, italijanska družba, ki se pripravlja za gradnjo predora pod Mont Blancom. Podoba je, da ima družba visoke zaščitnike, ker se nič ne ozira na proteste javnega mnenja in planinskih forumov in celo prefekta. Kabel, težak 17 ton, za zvezo med Aiguille du Midi in Géant, je že na Col du Géant. Pointe Helbronner, kjer bo stala postaja, so znižali za nekaj desetnih metrov, da so dobili teraso za postajo.

SMUČINE NA KOMNI

JANEZ KALIŠNIK

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam jih nudi lepa priroda!*

*Na opreznost nikar ne pozabite —
riziko pa predajte zavarovanju!*

*Zoper nezgode, za primer
smrti in doživetja zavaruje*

DRŽAVNI ZAVAROVALNI ZAVOD

**Direkcija za LR Slovenijo
v LJUBLJANI • Telefon 39-121**

***Zastopniki
v vseh večjih krajih***

CEVI:

vodovodne
plinske
parovodne
konstrukcijske
pohištvene
pancirne
v dimenzijah
 $\frac{1}{8}$ » — 3«

ŽELEZARNA JESENICE

LR Slovenija

Spojke za cevi
Loki za cevi

Zahtevajte katalog proizvodov

ŽELEZARNE JESENICE